

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

ΚΡΙΤΟΣ

*Μηνιαία ανεξάρτητη ηλεκτρονική-αδέσμευτη έκδοση,
σε θέματα Θεάτρου Σκιών, σάτιρας και ευρύτερης ενημέρωσης
Περίοδος Α' Τεύχος 5 Ιούλιος-Αύγουστος 2019*

"Καλό
Βόλι"

&

"Τα
μπάνια
του
λαού"

Ο ΒΑΓΓΟΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

Βιβλιοπαρουσίαση

Ο οικοδεσπότης, σκηνοθέτης και συγγραφέας, Λευτέρης Ξανθόπουλος, στην αρχή, παρουσίασε το βραβευμένο συγγραφέα, λογοτέχνη και μεταφραστή, Πέτρο Μάρκαρη, που με γλαφυρό τρόπο προσπάθησε να σκιαγραφήσει τον τόπο και το χρόνο γέννησης του μεγάλου караγκιοζοπαίχτη Βάγγου, τα πιθανά ερεθίσματα, που ενώ δεν αναφέρονται επακριβώς στις «αναμνήσεις» του, εντούτοις τον οδήγησαν να ακολουθήσει το επάγγελμα του караγκιοζοπαίχτη. «Το Θέατρο Σκιών είναι ό,τι περισσότερο αγάπησα στη ζωή μου», όπως ο ίδιος έλεγε.

Στη συνέχεια, ο Πάνος Καπετανίδης, που έζησε κοντά στο μεγάλο καλλιτέχνη τα τελευταία, αρκετά, χρόνια και τον είχε σαν δεύτερο πατέρα,

αναφέρθηκε

στις τρεις
σημαδιακές
συγκυρίες,

που οδήγησαν στη σημερινή έκδοση του βιβλίου: «Ο ΒΑΓΓΟΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ», μια από τις οποίες ήταν η ταινία «Ο Δραπέτης» και η γνωριμία του με τον Λευτέρη Ξανθόπουλο, όπου έδωσε τις φιγούρες του και δίδαξε τον Κώστα Καζάκο πώς να κάνει τον караγκιοζοπαίχτη.

Ήταν σχεδόν όλοι εκεί. Τουλάχιστον αυτοί που τον αγαπούσαν και τον θαύμαζαν.

Η κόρη του Λίτσα Κόρσι-Κορφιιάτη, караγκιοζοπαίχτες, που έκαναν μέρος της μαθητείας τους κοντά του, όπως ο Μιχάλης Ταυλάτος και ο Τάσος Δουρμούσογλου.

ΕΚΔΟΤΗΣ: Πάνος Β. Καπετανίδης
Τηλέφωνο: 210 46 16 664
Διόρθωση κειμένων:
Θωμάς Αθ. Αγραφιώτης
Εξώφυλλο:
ΠΑΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΔΗΣ

Παρουσίαση του βιβλίου

Ο ΒΑΓΓΟΣ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

του **Ευάγγελου Κορφιιάτη**
Έρευνα-Κατάγραφή-Τεκμηρίωση-Σημειώσεις
Λευτέρης Ξανθόπουλος
Εισαγωγή
Πέτρος Μάρκαρης

Παρασκευή 7 Ιουνίου 2019, 20:00
POHSACRIMES ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Για το Θέατρο Σκιών θα μιλήσουν οι
Πέτρος Μάρκαρης,
Λευτέρης Ξανθόπουλος και
Πάνος Καπετανίδης.

Θα ακολουθήσει παράσταση
καράγκιζι από τον Πάνο Καπετανίδη
με το έργο **Ο Καραγκιόζης**
Γιστρός, έργο που αγαπούσε
ιδιαίτερα και έπαιζε
συνκνά ο Βάγγος.

POHSACRIMES και Εκδόσεις Γαβριηλίδης
Λεωφ. Ελευθ. 57 Μεταμόρφωση 15122 (πρώην επί τομ.πρώτ) τηλ. 210-5228859
www.gavrielidesbooks.gr / info@gavrielidesbooks.gr

Η κόρη του Παναγιώτη Μιχόπουλου, Σοφία. Ο γιος του Κούζαρου, Αναστάσιος Κούζης. Η Πόπη Τζουβάνη, εγγονή του μεγάλου λαϊκού ζωγράφου του Καραγκιόζη Φώτη Ράμμου. Ο Γραμματέας του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου Σκιών Τάκης Κωστιδάκης. Ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής της Εθνικής Σκηνης Θεάτρου Σκιών Άγγελος Αλιμπέρτης. Οι καραγκιοζοπαίχτες Ιάσων Μελισσηνός και Παναγιώτης Χατζηαναγνώστου. Ο Ερευνητής του Θεάτρου Σκιών Δημήτρης Φανάρας. Αρκετοί θαυμαστές του Βάγγου, όπως ο Αντώνης Κλίνης, βοηθοί, όπως ο Μανώλης Χατζηαναγνώστου, βοηθοί του Πάνου Καπετανίδη, όπως ο Λευτέρης Δημητριάδης και ο Γιώργος Φωτειάδης, και φυσικά η βοηθός και συμβία του Πάνου, Κική. Ζητώ συγνώμη, αν χωρίς πρόθεση ξέχασα κάποιον ή κάποια. Πάντως είχε και πάρα πολύ κόσμο, πράγμα αξιοπρόσεκτο για βιβλιοπαρουσίαση τόσο εξειδικευμένου βιβλίου.

Π.Κ.

" Το Εξοχικό του Καραγκιόζη στη Σαλαμίνα "

"Δεν αντέχω άλλο την πείνα... φύγαμε για Σαλαμίνα", λέει ο Καραγκιόζης στην Αγλαΐα και πήγαν μαζί με τα Κολληπήρια, για τις καλοκαιρινές τους διακοπές στο εξοχικό τους, στην Σαλαμίνα.

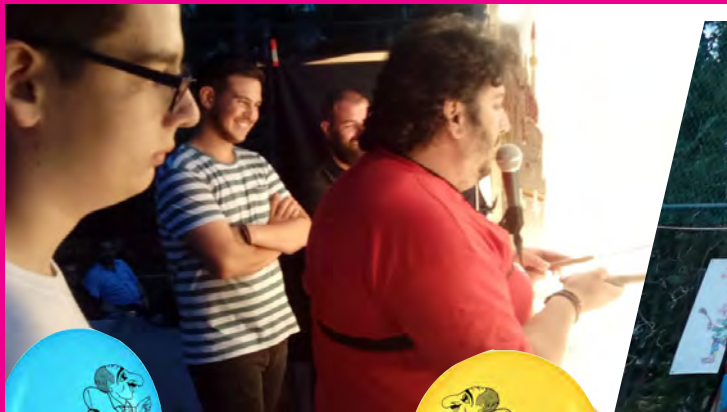
Το γνωστό θερινό Καραγκιοζοθέατρο της Σαλαμίνας, που βρίσκεται επί της οδού **Λεωφόρος Ιπποκράτους 156 (απέναντι από τα Κ.Ε.Π.)** είναι έτοιμο να ανοίξει, για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, θα σας κρατήσει συντροφιά για όλο το καλοκαίρι. Κάθε Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή, **ώρα 21:00**, το Θέατρο Σκιών του **Παναγιώτη Χατζηαναγνώστου** θα σας υποδεχτεί με καινούργιες κωμικές και

φантаσμαγορικές παραστάσεις, που θα σκορπίσουν το γέλιο και τη χαρά σε μικρούς και μεγάλους.

Τιμή Εισιτηρίου:
3,50 ευρώ

8ο Φεστιβάλ Νέας Ιωνίας (Φωτορεπορτάζ)

8ο Φεστιβάλ Νέας Ιωνίας (Φωτο- ρεπορτάζ)

Ιούλιος

Αύγουστος

Παγκόσμιες Ημέρες

3 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Συνεταιρισμών
4 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Φεστιβάλ
8 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Αλλεργίας
11 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Πληθυσμών
17 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Διεθνούς Δικαιοσύνης
18 Ιούλη Διεθνής Ημέρα Νέλσον Μαντέλα
28 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα Ηπατίτιδας
30 Ιούλη Διεθνής Ημέρα Φιλίας
30 Ιούλη Παγκόσμια Ημέρα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων

8 Αυγούστου Παγκόσμια Ημέρα Οργασμού
12 Αυγούστου Παγκόσμια Ημέρα Νεολαίας
15 Αυγούστου Παγκόσμια Ημέρα Φάρων
23 Αυγούστου Παγκόσμια Ημέρα για την Υπενθύμιση
του Δουλεμπορίου και της Κατάργησής του
30 Αυγούστου Διεθνής Ημέρα Εξαφανισμένων

Ιούλιος-Αύγουστος και τα γεγονότα τους

ΙΟΥΛΙΟΣ

1 Ιουλίου:

- 2004 - Πέθανε ο ηθοποιός Μάρλον Μπράντο.

2 Ιουλίου:

- 1900 - Πραγματοποιείται η πρώτη πτήση με αερόστατο, στη λίμνη Κονστάνς της Γερμανίας.
- 1932 - Αποφασίζεται η καθιέρωση της θερινής ώρας στην Ελλάδα.
- 1939 - Γεννιέται ο ήρωας της αντίστασης κατά της χούντας

των συνταγματαρχών Αλέξανδρος Παναγούλης.

3 Ιουλίου:

- 1886 - Στην Γερμανία, ο Καρλ Μπενζ οδηγεί το πρώτο αυτοκίνητο.

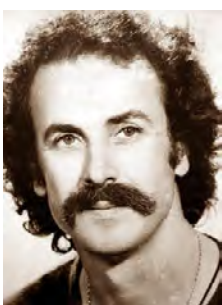
4 Ιουλίου:

- 2004 - Η Εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Ελλάδας νικά στον τελικό του Euro 2004 την Πορτογαλία.

5 Ιουλίου:

- 1943 - Η επίθεση των Γερμανών στο Κουρσκ.
- 1950 - Η Κνεσέτ, το κοινοβούλιο του Ισραήλ, παρέχει σε όλους τους Εβραίους με νόμο το δικαίωμα να επιστρέψουν στο Ισραήλ.

6 Ιουλίου:

- 1827 - Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία υπογράφουν τη Συνθήκη του Λονδίνου για τη σύσταση ελληνικού κράτους. Στην Τουρκία επιβάλλεται η αποδοχή της Αυτονομίας της Ελλάδας, η προστασία των Ελλήνων και η διμερής κατάπαυση των εχθροπραξιών. Η μη συμμόρφωση της Τουρκίας είχε ως αποτέλεσμα την αποστολή των τριών στόλων στα ελληνικά ύδατα και στη συνέχεια τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου.

7 Ιουλίου:

- 1936 - Έρχεται στον κόσμο, στα Ανώγεια της Κρήτης, ο Νίκος Ξυλούρης, μία από τις μεγαλύτερες μορφές της ελληνικής μουσικής και ο σπουδαιότερος πρεσβευτής της κρητικής μουσικής παράδοσης.

8 Ιουλίου:

- 1851 - Γεννήθηκε ο άγγλος αρχαιολόγος Άρθουρ Έβανς.
- 1921 - Μεγάλη νικηφόρα μάχη των Ελλήνων στο Εσκή Σεχίρ. Προέλαση προς την Άγκυρα.

9 Ιουλίου:

- 1929 - Στην Ελλάδα, αποφασίζεται η παροχή ψήφου στις γυναίκες για τις δημοτικές εκλογές.

10 Ιουλίου:

- 1985 - Μετά από τις αντιδράσεις του κοινού, η Coca Cola γυρνά στην παλιά γνώριμή της γεύση, αφού για λίγους μήνες η εταιρία είχε αλλάξει τη σύσταση του διάσημου ποτού.

13 Ιουλίου:

- 1908 - Για πρώτη φορά παραχωρείται το δικαίωμα συμμετοχής σε γυναίκες στους Ολυμπιακούς Αγώνες.

15 Ιουλίου:

- 1974 - Η ελληνική στρατιωτική κυβέρνηση με αρχηγό τον επίορκο ταξίαρχο Ιωαννίδη οργανώνει πραξικόπημα στη Κύπρο, που οδηγεί στην ανατροπή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και στον ορισμό του Νίκου Σαμψών ως Προέδρου της Κύπρου.

16 Ιουλίου:

- 1826 - Ο Γεώργιος Σαχτούρης και ο Κωνσταντίνος Κανάρης νικούν τον τουρκικό στόλο κοντά στην Σάμο.
- 1906 - Καταστροφές ελληνικών ιδρυμάτων, εκκλησιών και σχολείων της Φιλιππουπόλεως από τους Βουλγάρους. Με τις μεθόδους αυτές εξοντώνεται ο Ελληνισμός της Ανατολικής Ρωμυλίας.

- 1945 - Αρχίζει να λειτουργεί το «Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας», που ιδρύθηκε με τη ΣΠ 54, με πρώτο διευθυντή τον Ηρακλή Πετμεζά.

17 Ιουλίου:

- 1912 - Οι κάτοικοι της Ικαρίας εκδιώκουν τις τουρκικές Αρχές και ανακηρύσσουν την Ικαριακή Πολιτείαν, μέχρι τις 4 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, οπότε άγημα του Ελληνικού Στόλου αποβιβάζεται στη νήσο και την απελευθερώνει οριστικά.

- 1913 - Συνέρχεται στο Βουκουρέστι συνδιάσκεψη των εμπολέμων, για τη σύναψη ειρήνης, στην οποία παρίσταται ο Πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος.

- 1945 - Ο Ιερός Λόχος εγκαταλείπει την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, για να επιστρέψει στην Ελλάδα.

18 Ιουλίου:

- 1989 - Πέθανε η Μαρίκα Νέζερ, Ελληνίδα ηθοποιός.

20 Ιουλίου:

- 1969 - Οι αστροναύτες Νηλ Άρμστρονγκ και Έντουιν Όλντριν γίνονται οι πρώτοι άνθρωποι που προσεδαφίζονται στην Σελήνη.

21 Ιουλίου:

- 356 π.Χ. - Ο Ηρόστρατος βάζει φωτιά στο Ναό της Αρτέμιδας στην Έφεσο, ο οποίος ήταν και ένας από τα Επτά Θαύματα του Κόσμου.

- 1969 - Οι Νηλ Άρμστρονγκ και Μπαζ Όλντριν πατούν πρώτοι στην Σελήνη με την αποστολή Απόλλων 11.

23 Ιουλίου:

- 1903 - Η Ford Motor Company πουλά το πρώτο της αυτοκίνητο, μοντέλο Α, το οποίο κοστίζει 750 δολάρια και αναπτύσσει τελική ταχύτητα 45 χλμ/ώρα.

- 1974 - Αποκατάσταση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος στην Ελλάδα, με

την πτώση της Χούντας των Συνταγματαρχών.

- 2002 - 50 χρόνια μετά την ίδρυσή της, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα διαλύεται και οι λειτουργίες της απορροφούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

- 2018 - Ένα κύμα φονικών πυρκαγιών ξεσπάει στην Αττική. **Το Μάτι αποτεφρώνεται πλήρως, 102 άτομα συνολικά χάνουν τη ζωή τους, ενώ η τότε πολιτική ηγεσία προσπαθεί να καλύψει τις εγκληματικές ευθύνες της και την ανικανότητά της.** Οι πυρκαγιές

αυτές ήταν οι πιο θανατηφόρες στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας.

24 Ιουλίου:

- 1923 - Υπογράφεται η Συνθήκη της Λωζάνης, με την οποία τα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία χαράχθηκαν στα σημερινά τους όρια. Με το άρθρο 20 της Συνθήκης της Λωζάνης, η Τουρκία αναγνωρίζει την προσάρτηση της Κύπρου στην Αγγλία και παραιτείται από κάθε δικαίωμα σε αυτή.

25 Ιουλίου:

- 1893 - Εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου από τον Βασιλιά των Ελλήνων Γεώργιο τον Α'.
- 1907 - Η Ιαπωνία κήρυξε την Κορέα προτεκτοράτο της.
- 1984 - Η Σοβιετική κοσμοναύτης Σβετλάνα Σαβίτσκαγια (Svetlana Savitskaya) είναι η πρώτη γυναίκα που «περπάτησε» στο διάστημα.

26 Ιουλίου:

- 1822 - Μάχη στα Δερβενάκια, κατά την οποία οι μικρές επαναστατικές δυνάμεις, υπό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, διαλύουν τη Στρατιά του Δράμαλη, τρέποντας τα υπολείμματά της σε άτακτη φυγή.

27 Ιουλίου:

- 1940 - Ο ήρωας καρτούν Μπαγκς Μπάνυ (Bugs Bunny) κάνει την πρώτη του εμφάνιση στην ταινία κινουμένων σχεδίων A Wild Hare.

28 Ιουλίου:

- 1750 - Πεθαίνει ο Γερμανός συνθέτης Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ.
- 1794 - Οι ηγέτες της Γαλλικής Επανάστασης Μαξιμιλιανός Ροβεσπιέρος και Σαιν Ζιστ εκτελούνται

στην γκιλοτίνα.

- 1913 - Τερματίζεται ο Β' Βαλκανικός Πόλεμος με την υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου, μεταξύ αφενός της Ελλάδος, του Μαυροβουνίου, της Σερβίας και της Ρουμανίας και αφετέρου της Βουλγαρίας.

- 1914 - Η Αυστροουγγαρία κηρύσσει τον πόλεμο στην Σερβία. Είναι η αρχή του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

29 Ιουλίου:

- 1913 - Στο Λονδίνο υπογράφεται το πρωτόκολλο ίδρυσης αυτόνομου κράτους με το όνομα Αλβανία.

- 1921 - Ο Αδόλφος Χίτλερ γίνεται πρόεδρος του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος των Γερμανών Εργατών.

30 Ιουλίου:

- 1824 - Ο Γεώργιος Σαχτούρης καταναυμαχεί τον Τουρκικό Στόλο στην Σάμο, με αποτέλεσμα να κυριευτούν 3 τουρκικά πλοία, να βυθιστούν πολλά και να φονευτούν ή να πιηγούν 12.000 Τούρκοι.

- 1920 - Πραγματοποιείται αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου στο σιδηροδρομικό σταθμό Gare de Lyon, στο Παρίσι, από δύο απότακτους αξιωματικούς του Ναυτικού, τον Γεώργιο Κυριάκη και τον Απόστολο Τσερέπη.

31 Ιουλίου:

- 1932 - Το Ναζιστικό Κόμμα κερδίζει το 38% των ψήφων στις γερμανικές εκλογές.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1 Αυγούστου:

- 1834 - Καταργείται η δουλεία στη Βρετανική Αυτοκρατορία. 770.000 σκλάβοι αποκτούν την ελευθερία τους.

- 1921 - Μικρασιατική Εκστρατεία: Αρχίζει η προέλαση του Ελληνικού Στρατού προς τον Σαγγάριο.

- 1936 - Ο Αδόλφος Χίτλερ κηρύσσει την έναρξη των Αγώνων της 11ης Ολυμπιάδας.

2 Αυγούστου:

- 338 π.Χ. - Ο Φίλιππος, επικεφαλής της Μακεδονικής Φάλαγγας, συντρίβει

τους Αθηναίους και Θηβαίους στην πεδιάδα της Χαιρωνείας, στην προσπάθεια της πανεθνικής ενώσεως όλων των ελληνικών πόλεων-κρατών.

- 1903 - Η επανάσταση του Ιλντεν (της «ημέρας του Αϊ-Λιά»). Εξέγερση αυτονομιστών στην Μακεδονία, καταλήγει σε σφαγή και Ελλήνων από τους Τούρκους και γίνεται αφορμή να ξεκινήσει ο Μακεδονικός Αγώνας.

- 1934 - Μετά τον θάνατο του προέδρου Χίντεμπουργκ, ο Αδόλφος Χίτλερ αναγνωρίζει τον εαυτό του ως Φίρερ (πρόεδρο και πρωθυπουργό ταυτόχρονα).

- 1939 - Οι Αϊνστάιν και Σίλαρντ

γράφουν επιστολή στο Φραγκλίνο Ρούζβελτ για την ανάγκη αναπτύξεως πυρηνικού όπλου.

3 Αυγούστου:

- 1914 - Α' Παγκόσμιος Πόλεμος: Η Γερμανία κηρύττει τον πόλεμο στην Γαλλία και διασχίζει το ουδέτερο Βέλγιο.

- 1989 - Ένα Shorts 330 της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας συνετρίβη κοντά στο αεροδρόμιο της Σάμου. Και οι 34 επιβαίνοντες νεκροί.

4 Αυγούστου:

- 1789 - Καταργείται στη Γαλλία η φεουδαρχία.
- 1865 - Με Β.Δ. ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν που γράφηκε από το Διονύσιο Σολωμό και μελοποιήθηκε από το Νικόλαο Μάντζαρο καθιερώνεται ως εθνικός ύμνος της Ελλάδας.

- 1936 - Αρχίζει η περίοδος της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά.

5 Αυγούστου:

- 1969 - Το διαστημόπλοιο Μάρινερ 7 σημειώνει την κοντινότερη προσέγγιση στον πλανήτη Άρη (3524 χιλιόμετρα) που είχε επιτευχθεί ως τότε από τεχνητό αντικείμενο.

6 Αυγούστου:

- 1945 - Β' Παγκόσμιος Πόλεμος: Ατομική βόμβα ρίχνεται από αμερικανικό αεροσκάφος στην Χιροσίμα της Ιαπωνίας στις 8:16 π.μ..

9 Αυγούστου:

- 1945 - Η δεύτερη ατομική βόμβα πέφτει στο Ναγκασάκι.

10 Αυγούστου:

- 1920 - Συνθήκη των Σεβρών ανάμεσα στις νικήτριες δυνάμεις του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

- 1949 - Στο Στρασβούργο συνέρχεται στην 1η του Σύνοδο το κοινοβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με παρουσία 101 βουλευτών από 12 ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

11 Αυγούστου:

- 1950 - Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση στο Στρασβούργο εγκρίνει πρόταση του Τσώρτσιλ περί δημιουργίας ενιαίου στρατού της Ευρώπης.

12 Αυγούστου:

- 2000 - Βυθίζεται άτυανδρο στη Βόρεια Θάλασσα το ρωσικό πυρηνοκίνητο υποβρύχιο Κουρσκ.

- 2004 - Παραδίδεται στην κυκλοφορία η γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου «Χαρίλαος Τρικούπης», η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα, έως τότε, στον κόσμο.

13 Αυγούστου:

- 1961 - Χτίζεται το Τείχος του Βερολίνου.
- 1968 - Ο Αλέκος Παναγούλης αποπειράται να δολοφονήσει τον δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλο.
- 2004 - Έναρξη Ολυμπιακών Αγώνων: Αθήνα 2004.

14 Αυγούστου:

- 1974 - Αρχίζει η δεύτερη στρατιωτική επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο.

- 1996 - Δολοφονείται ο Σολωμός Σολωμού, στην Πράσινη Γραμμή της κατεχόμενης Κύπρου από Τούρκους στρατιώτες.

- 2005 - Αεροσκάφος τύπου Boeing 737-300 της κυπριακής εταιρείας "Helios Airways", εκτελώντας την πτήση HCU 522 από Λάρνακα, συντρίβεται σε ακατοίκητη περιοχή στο Γραμματικό Αττικής, παρασύροντας στο θάνατο 121 επιβαίνοντες.

15 Αυγούστου:

- 1945 - Η Ιαπωνία παραδίδεται "άνευ όρων" στις ΗΠΑ.

- 1947 - Ινδία και Πακιστάν κηρύσσονται ανεξάρτητες στα πλαίσια της Βρετανικής Κοινοπολιτείας.

16 Αυγούστου:

• 1960 - Η Κύπρος αποκτά την ανεξαρτησία της από το Ηνωμένο Βασίλειο.

17 Αυγούστου:

• 1895 - Αρχίζουν οι μεγάλες σφαγές των Αρμενίων στη Κωνσταντινούπολη και γενικότερα στην Τουρκία.

• 1949 - Ο Ελληνικός στρατός καταλαμβάνει πλήρως το ορεινό συγκρότημα του Βίτσι, απωθώντας τα τελευταία υπολείμματα του Δημοκρατικού Στρατού προς την Αλβανία. Τερματίζεται ουσιαστικά ο από το 1946 μαινόμενος Εμφύλιος Πόλεμος.

20 Αυγούστου:

• 480 π.Χ. - Σκοτώνεται ο Λεωνίδας στη μάχη των Θερμοπυλών, μαζί με τους 300 στρατιώτες του και τους 700 Θεσπείς.

21 Αυγούστου:

• 1821 - Άλωση της Ακρόπολης των Αθηνών από τον Οδυσσέα Ανδρούτσο.

• 2004 - Ο πλέον επιτυχημένος αθλητής στην ολυμπιακή ιστορία του ελληνικού αθλητισμού γίνεται ο Πύρρος Δήμας. Κατέκτησε το χάλκινο μετάλλιο και είναι ο μοναδικός ως τώρα αρσιβαρίστας, με τρία χρυσά (1992, 1996, 2000) και ένα χάλκινο (2004).

22 Αυγούστου:

• 1864 - Ιδρύεται ο Ερυθρός Σταυρός.
• 1962 - Το πρώτο στον κόσμο πλοίο που κινείται με πυρηνική ενέργεια, το «The Savannah», ολοκληρώνει το παρθενικό του ταξίδι.

24 Αυγούστου:

• 79 - Το ηφαίστειο Βεζούβιος εκρήγνυται, θάβοντας την Πομπηία και το Ερкулένιο (Ηράκλεια).

• 1456 - Ο Γουτεμβέργιος ολοκληρώνει την πρώτη εκτύπωση της Βίβλου.

• 1891 - Ο Τόμας Έντισον

κατοχυρώνει τον κινηματογραφικό φακό.

25 Αυγούστου:

• 1944 - Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Οι Σύμμαχοι απελευθερώνουν το Παρίσι από την Ναζιστική Γερμανία.

• 1990 - Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αποφασίζει στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ.

26 Αυγούστου:

• 1883 - Έκρηξη του ηφαιστείου του Κρακατόα.

27 Αυγούστου:

• 1922 - Τα τελευταία ελληνικά τμήματα στρατού εγκαταλείπουν την Σμύρνη.

28 Αυγούστου:

• 1922 - Μικρασιατική Εκστρατεία. Μαρτυρικός θάνατος του Χρυσοστόμου Σμύρνης.

29 Αυγούστου:

• 1831 - Ο βρετανός επιστήμονας Μάικλ Φαραντέι (Michael Faraday) παρουσιάζει με επιτυχία τον πρώτο ηλεκτρικό μετασχηματιστή.

• 1949 - Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος: Μεγάλη νίκη του τακτικού στρατού επί των κομμουνιστών ανταρτών, στο Βίτσι, σηματοδοτεί τη λήξη του 5ετούς εμφύλιου.

• 1949 - Η Σοβιετική Ένωση πραγματοποιεί την πρώτη της πυρηνική δοκιμή στην έρημο του Καζακστάν.

30 Αυγούστου:

• 1941 - Ξεκινά η πολιορκία του Λένινγκραντ, που θα διαρκέσει 17 μήνες.

• 1944 - Οι Συμμαχικές Δυνάμεις εισέρχονται θριαμβευτικά στην απελευθερωμένη από τους Γερμανούς γαλλική πρωτεύουσα.

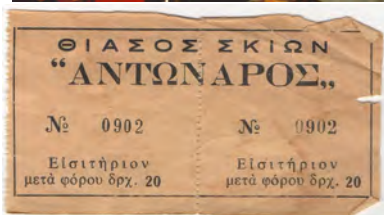

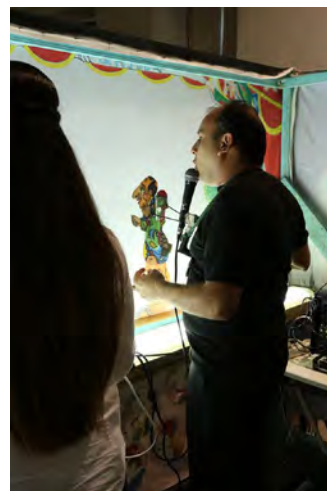
Είκοσι χρόνια χωρίς τον Αντώναρο

(1924 - 1999)

Στις 5 Ιουλίου, συμπληρώνονται είκοσι χρόνια από το θάνατο ενός πολύ μεγάλου πατρινού

καραγκιοζοπαίχτη, του Αντώνη Πλέσσα (Αντώναρου). Το έργο του συνεχίζουν επάξια ο γιος του Φώτης Πλέσσας, όπως και ο εγγονός του Χρήστος Πλέσσας, οι οποίοι τίμησαν τη μνήμη του σε μια βραδιά-αφιέρωμα στο «Εαρινό Φεστιβάλ Θεάτρου Σκιών Πάτρας», από το οποίο προέρχονται και οι φωτογραφίες τους, στις 20 Μαΐου 2017.

Πατρίκιος

Η Καθημερινή των Σκιών

Η τέως Αξιωματική Αντιπολίτευση, που φιλοδοξεί να κυβερνήσει μετά από τη διάλυση της Βουλής, επωφελήθηκε από τα λάθη της έως τώρα κυβέρνησης, μολονότι συμφωνούσε μαζί τους. Μέγιστο παράδειγμα η Συμφωνία των Πρεσπών. Η Καθημερινή, παίζοντας με το Θέατρο Σκιών και ενίοτε και με τον Καραγκιόζη Πρωθυπουργό, έπαιζε και τον πολιτικό της ρόλο γελοιογραφικά. Γνωρίζουμε, όμως, τις πάρα πολλές γαλάζιες αμαρτίες, οι οποίες δεν κρύβονται με τις μελανόμορφες σκιές...

Μανωλάκης ο Βομβιστής

20 • Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΠΟ ΑΛΛΗ ΣΚΟΠΙΑ

Τετάρτη 19 Ιανουαρίου 2019

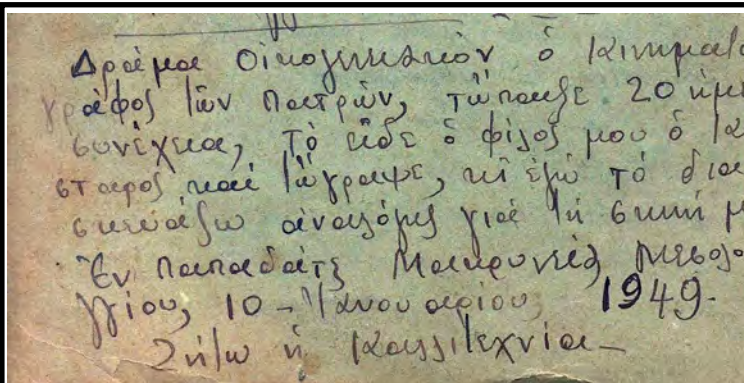
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η φτώχεια της ελληνικής ζωής

Σκεφθείτε μόνον ότι εδώ και δέκα χρόνια η δημοσία ζωί μας σπέρνεται οποιοδήποτε γόνιμο από την οικονομία και τους λαγυμωτικούς της. Σκεφθείτε μόνον ότι εδώ και δέκα χρόνια οι επίλεκτοι αυτής της χώρας τη μελέτουν, την ανέλυσαν, πρότερον λύσεις, προορίστευσαν διεξόδους από το οδόδεδο. Σκεφθείτε επίσης ότι αυτοί δεν ήταν μόνοι τους. Τους συντρέξαν άλλοι επιλεκτικοί, δι-εθνικοί εμπειρογνοί, Διεθνή Νομισματικά Ταμεία, Ευρωπαϊκές Ενώσεις, Έθελαν κάποια αλγόριθμους, βρήκαν τρόπους να συμβιβάζουν αντιπαραρριζόμενα οικονομικά, προσέβλεπαν τις αντιδράσεις, υπολογίζετε πόσες κυβερνήσεις άλλαζαν μέ-σα σε αυτά τα χρόνια, πόσοι πρωθυπουργοί ανεβάζοντο-σαν και πόσες ώρες από τη ζωή σας χάσατε για να μάθετε τι σκέπτεται ο Βαρουφάκης όταν κοιτάζεται στον καθρέπτη και ποια είναι αυτή η περίεργη γλώσσα που θυμίζει ελλη-νικά και τη μιλάει ο Τσοκάλυπος. Υπολογίστε επίσης πόσες ώρες της ζωής σας τις αφιερώσατε να να κάνετε λαγυμω-σμούς μπας και καταφέρει να βγει ο άσπρος μήνας, που επι-μένει να έχει τέσσερις εβδομάδες. Κι αφού τα σκεφθείτε όλα αυτά και υπολογίσετε άλλα τόσα, αναρωτηθείτε πως εί-ναι δυνατόν τόσοι άνθρωποι, που έδωσαν τόσες ώρες και καταβάλουν τόσο φράσι ουσία για μια ολόκληρη δεκαετία,

- ΕΠΕΙΔΗ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΓΚΑΛΟΠ ΚΑΙ ΟΧΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΟΦΕΙΛΟΥΜΕ ΝΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ.
- ΠΟΙΟΥΣ ΕΝΗΘΕΙΤΕ;
- ΕΡΗΤΟΓΑΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ. ΠΟΙΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ;

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Χαμένοι Ἄγγελοι: Βασίλαρος καὶ Κώστας

1949: Τελευταίو ἔτος ἀπὸ
τον εμφύλιο πόλεμο καὶ ἀπὸ
την ταραγμένη, πολεμικά,
δεκαετία του 1940. Ο ἐλληνικός
κινηματογράφος ἀρχίζει την

ανοδική του πορεία, με κύριο εκπρόσωπο τη «Φίνος Φιλμ». Ἦδη στους
κινηματογράφους παίζονται οἱ **«Χαμένοι Ἄγγελοι»** του **Νίκου Τσιφόρου**:

«Δράμα οικογενειακόν ο κινηματογράφος των Πατρών, το ἔπαιξε 20
μέρες συνέχεια, το εἶδε ο φίλος μου ο Κώστας καὶ το ἔγραψε, κι ἐγὼ
το διασκεύαζω ἀναλόγως γιὰ τὴ σκηνή μου. Ἐν Παπαδάταις Μακρυυνείας
Μεσολογγίου, 10 Ἰανουαρίου 1949. **Ζήτω ἡ καλλιτεχνία**». Βασίλαρος
Θ.Α.

Δημήτρης Μαθιόπουλος ἢ Μπέκος

Ο Δημήτρης Μαθιόπουλος (αριστερά), ἀπόγονος
των πατρινῶν καραγκιοζοπαιχτῶν Παναγιώτη καὶ
Δημήτρη Μαθιόπουλου ἢ Μπέκου, στα Ψηλαλῶνια
τῆς Πάτρας, ὅπου θα στηθεῖ το μνημεῖο τῆς
«Τριανδρίας του Πατρινού Θεάτρου Σκιῶν: Μίμαρος-
Βασίλαρος-Θεοδωρόπουλος».

Πατραϊκός

Η αισθητική του Θεάτρου Σκιών

Η ταύτιση του νεοελληνικού Θεάτρου Σκιών με τον «Καραγκιόζη» δεν έχει παγκόσμια ισχύ, καθώς δεν ισχύει για τα υπόλοιπα Θέατρα Σκιών του πλανήτη, όπως, για παράδειγμα, για αυτά που άκμασαν στην νοτιοανατολική Ασία (Κίνα, Ιάβα, Ινδία) ή για αυτά που εντοπίζονται στην Δύση. Κατά συνέπεια, ο νεοελληνικός Καραγκιόζης αποτελεί ένα «μοναδικό» υποσύνολο του Παγκόσμιου Θεάτρου Σκιών.

Με τη λογική αυτή, ο ειδικότερος εννοιολογικός και φιλοσοφικός προσδιορισμός της τέχνης του Καραγκιόζη έχει ως σημείο αναφοράς τα θεμελιώδη γνωρίσματα του νεοελληνικού Θεάτρου Σκιών, τα οποία πηγάζουν μέσα από τη λειτουργία

και την αισθητική της τέχνης του Θεάτρου Σκιών (ως ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο).

Κατά την προσέγγιση, λοιπόν, της έννοιας και της φιλοσοφίας του Θεάτρου Σκιών, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα εξής:

- Το Θέατρο Σκιών έχει ως βασικό σημείο αναφοράς τη σκιά, που γεννιέται με τη συνδρομή του φωτός, πάνω στην τεντωμένη επιφάνεια του επίπεδου πανιού.

- Η δημιουργία των σκιών οφείλεται, επίσης, στις διαστάσεις φιγούρες, που κινούνται πάνω στο επίπεδο πανί και αποκτούν υπόσταση χάρη στο φως.

- Η κίνηση της φιγούρας μετατρέπεται σε δραματική τέχνη χάρη στο ζωοποιό λόγο του καραγκιοζοπαίχτη.

The Shadow Theatre aesthetics (English Version-Translation)

The identification of the modern Greek Shadow Theatre with “Kara-giozis” is not global, as it does not apply to other Shadow Theatres of the world, such as those

that flourished in Southeast Asia (China, Java, India) or those found in the West. Therefore, the modern Greek Karagiozis is a “unique” division in the International Shadow Theatre.

In this sense, a more specific conceptual and philosophical definition of Karagiozis art uses the fundamental characteristics of modern Greek Shadow Theatre as a reference point, which arise through the operation and aesthetics of the Shadow Theatre Art (as an integrated and indivisible whole).

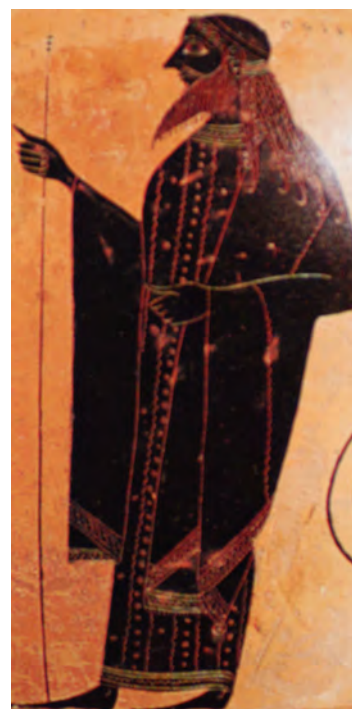
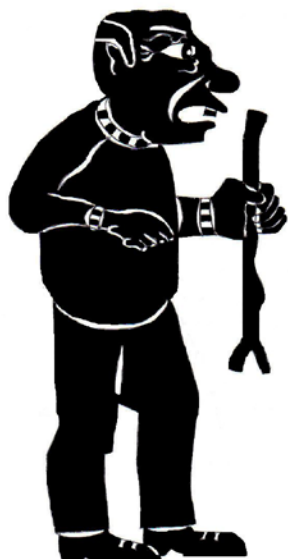
To therefore approach the concept and philosophy of Shadow Theatre, we must consider the following:

- The key reference point to Shadow Theatre is the shadow, generated by light on the taut surface of flat fabric.

- The creation of shadows is also caused by the two-dimensional puppets, moving on the flat fabric and materialising due to the light.

- The movement of the puppet transforms into drama through the life-giving narration of the puppeteer.

T.A.

«Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΠΑΙΧΤΗΣ ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΛΟΧΙΑ (με βάση τις διηγήσεις του Ηλία Αβδελά)»

(Απόσπασμα από το ανέκδοτο βιβλίο:
«Παλιές Περσμένες Θύμησης» του Ηλία Αβδελά,
από το προσωπικό αρχείο της εγγονής του, Νένας
Μπούρα)

Θυμάμαι, εκείνη την εποχή, μου έφτιαξαν
μια τριλένια (από φτηνό ύφασμα) αλλαξιά στον
Πάνο Μπούρα και ζήτησα να μου φτιάξουν στο
παντελόνι, κοντό βέβαια, και τσεπάκι, όπως
έφτιαχναν στα μεγάλα παντελόνια. Ήταν Κυριακή,
θυμάμαι που τα φόρεσα και πήγα στην εκκλησία.
Όταν γύρισα στο σπίτι, ο πατέρας μου έδωσε

ένα πενήνταρι να πάω να
ψωνίσω στα μαγαζιά, που
είναι μετά την εκκλησία, όπως
έχω γράψει και πιο πάνω.
Εγώ πήγα στο μαγαζί του
Πάνου Τριανταφύλλη και
ψώνισα, τον ρώτησα πόσο
κάνουν και μου είπε ότι κάνουν
δεκαεφτά δραχμές και του
έδωσα το πενήνταρι. Αυτός
έκανε λάθος και μου έδωσε
ρέστα πενήντα δραχμές σε
κέρματα. Πήρα τα πράγματα
και φεύγοντας, άρχισα να
μετράω και να ξαναμετράω
τα ρέστα. Παράξενο, τα
ρέστα ήταν πενήντα δραχμές.
Αμέσως, έβγαλα τις είκοσι τρεις
δραχμές και τις τρύπωσα κάτω
από μια πλάκα στα σκαλιά,
που ανέβαινα για το σπίτι. Το
απόγευμα, είχε ποδόσφαιρο με
την ομάδα των Ιωαννίνων και
τον Αμφίλοχο. Εγώ ντύθηκα,

φόρεσα την καινούργια μου αλλαξιά και
γραμμή για την πλάκα που κουνιόταν
και λίγο, όταν πάταγες επάνω. Την
ανασήκωσα και πήρα το κρυμμένο μου
θησαυρό. Ευτυχώς, που δεν μου τα πήρε
κανένας. Τα έχωσα στο μικρό τσεπάκι
του παντελονιού μου και δρόμο για το
γήπεδο. Μόλις, όμως, στην πόρτα από
το νεκροταφείο, που ήταν εκεί, τα μεγάλα
παιδιά της ομάδας, τα οποία έκοβαν
εισιτήρια, με είδαν από μακριά, άρχισαν
να μου φωνάζουν να γυρίσω πίσω, γιατί

χωρίς εισιτήριο δεν θα με άφηναν να περάσω.
Τότε, τους ρώτησα πόσο έχει. Μου λένε «πέντε
δραχμές» και γελάσανε όλοι μαζί. Αμέσως, τότε,
σαν μεγάλος, απλώνω στο τσεπάκι και βγάζω το
τάλιρο και τους το έδωσα, μου έκοψαν εισιτήριο
και μετά άρχισαν πάλι να γελάν παραξενεμένοι,
γιατί δεν μου είχαν πάρει άλλη φορά λεφτά. Εγώ
πήγαινα πάντοτε και έβλεπα το ματς από το
πλάγι μέσα από τις ασφάκες (θάμνους) και όχι
από το δρόμο, που ήθελαν και εισιτήριο. Ήταν
το φθινόπωρο του 1938 και πλησίαζε ο καιρός
να αρχίσουν τα σχολεία. Το καλοκαίρι εκείνο,
είχε έλθει ο καραγκιοζοπαίχτης Παναγιωτάρας,
ένας από τους καλύτερους στο είδος του. Τα
απογεύματα, εμείς, πεντέξι, πηγαίναμε και
σαρώναμε, καταβρέχαμε, για να κατακάσει το
χώμα, βάζαμε τις καρέκλες σε σειρά και το βράδυ
μπαίναμε να δούμε το έργο τσάμπα. Καμιά φορά,
άμα δεν προλάβαινα να βοηθήσω, έπρεπε να
πληρώσω εισιτήριο. Τότε, το λόγο είχαν οι συκιές

Ηλίας Αβδελάς

το μάτωσε. Όμως, εγώ δεν σταματούσα το βιολί μου. Μάζευα τα σύκα, μετά τα έβαζα σε ένα κασόνάκι από λουκούμια και πήγαινα στη γειτονιά και τα πουλούσα όσο-όσο, για να μπορέσω να μαζέψω τα λεφτά για το εισιτήριο. Περνώντας μπροστά από τα σπίτια, φώναζα «δέκα σύκα τη δεκάρα». Καμιά φορά, όταν οι γυναίκες με έβρισκαν στην ανάγκη, μου έλεγαν «αν θέλεις είκοσι τη δεκάρα, θα πάρουμε». Ξίκι (χαλάλι) να γινόταν, με εκμεταλλεύονταν άγρια, αλλά τι να έκανα; Εγώ ήθελα το βράδυ να πάω στον Καραγκιόζη. Η δουλειά έτσι τράβαγε, μέχρι που έφτασε η τελευταία βραδιά, που ο Παναγιωτάρης θα έδινε την τελευταία του παράσταση με το έργο «Το σουβλισμα του Αθανάσιου Διάκου». Το έργο αυτό μόνος αυτός στην Ελλάδα το παρουσίαζε τόσο τρομερό. Δηλαδή έφτιαχνε ένα ομοίωμα, όχι βέβαια πολύ μεγάλο, με κερί και στη διάρκεια, όπως ξετυλιγόταν η παράσταση, που οι Τούρκοι τον πιάνουν και τον σουβλίζουν, αυτός τη στιγμή εκείνη ντυμένος με κόκκινο φέσι στο κεφάλι και ρούχα παρδαλά, έβγαζε τον μπερντέ και μπροστά από τη σκηνή, είχε μικρά κομμάτια βαμβάκι ποτισμένα με οινόπνευμα, άναβε φωτιά και όπως είχε σουβλισμένο εκείνο το πράγμα, που έμοιαζε με άνθρωπο, το έβαλε πάνω, το έφερνε γύρω και αυτό άρχισε να λιώνει, ενώ ο καραγκιοζοπαιχτής να τραγουδά το «για δεσ καιρό που διάλεξε». Το έπαιζε τόσο τρομερά, που άκουγες όλους τους θεατές να σιγοκλαίνε. Εμάς τους μικρούς, για να μην πιάνουμε τις θέσεις, μας έβαζαν να καθίσουμε πάνω στη μάντρα, που ήταν γύρω-γύρω. Εκεί να δεις το κλάμα που έπεφτε κορόμηλο και ας μας κουτσούλαγαν τα σπουργίτια, που είχαν τις φωλιές τους στον ευκάλυπτο, που ήταν δίπλα από τη μάντρα. Όταν πήγα για το κατάβρεγμα, μου είπαν ότι θα με έβαζαν του χρόνου, που θα ξαναέρχονταν. Εγώ αυτή τη βραδιά, δεν έπρεπε να λείψω και τότε γίνεται η πιο μεγάλη απόφαση,

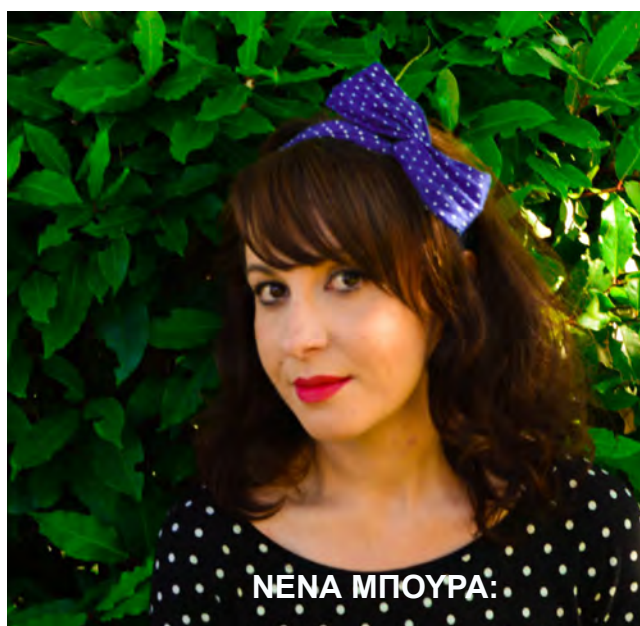
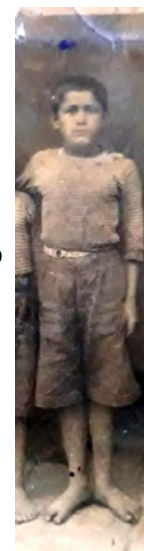
της γειτονιάς, στις οποίες ανέβαινα κρυφά. Καμιά φορά, όταν με πιάνανε, έτρωγα από καμιά ξυλιά και τράβηγμα από το αυτί. Ο Νάσος Λάιος κάποτε, όταν με έπιασε, με έδειρε δυνατά και στο τέλος με δάγκωσε και στο αυτί, μέχρι που μου

έπρεπε να κλέψω. Δεν το ήθελα, αλλά δεν γινόταν και αλλιώς. Η πιο μεγάλη μου αμαρτία αρχίζει, γιατί πιο κάτω θα συνεχίσουν και άλλες, όπως θα σας τις αφηγηθώ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΝΕΝΑΣ ΜΠΟΥΡΑ:

Γεννήθηκε και ζει στην Αμφιλοχία. Σπούδασε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων. Η πορεία της μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης την έκανε να ονειρεύεται, ακόμα και με τα μάτια ανοιχτά, έναν καλύτερο κόσμο. Αγιογραφεί, γράφει ποιήματα, κατασκευάζει χειροποίητες κούκλες για κουκλοθέατρο και γενικά «ποιεί οτιδήποτε με τα χέρια». Μα μεγάλη της αγάπη είναι τα λαϊκά παραμύθια, τα οποία αφηγείται σε διάφορους χώρους και τα συλλέγει. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια αφήγησης παραμυθιού, θεατρικού παιχνιδιού και δημιουργικής γραφής. Αρθρογραφεί σε διάφορα sites με θεματολογία τους μύθους και την λαογραφία. Συμμετείχε σε πολλά σεμινάρια ως εισηγήτρια με θέμα το παραμύθι, καθώς και σε λογοτεχνικούς διαγωνισμούς με κείμενά της. Παραμύθια της έχουν δημοσιευτεί σε διάφορες ανθολογίες, ενώ ποιήματά της υπάρχουν στη συλλογή E-POEM των εκδόσεων Συμπαντικές Διαδρομές. Το 2016 εκδίδεται το πρώτο της βιβλίο: «Είπαμε πολλά και σώνει» και το 2017 το δεύτερό της: «Κει που λούζονταν Νεράιδες» από τις ίδιες εκδόσεις.

Υπεύθυνος αφιερώματος: Θωμάς Αθ. Αγραφιώτης

ΝΕΝΑ ΜΠΟΥΡΑ:

4) Φαρισαίοι

ΧΑΤΖ: Καλημέρα,
Καραγκιόζη μου!
ΚΑΡ: Ποιος είναι;
ΧΑΤΖ: Εγώ είμαι,
βρε! Ο φίλος σου, ο
Χατζηαβάτης ο
Τσελεμπής!

ΚΑΡ: Αυτός ο
διάλογος κάτι
γνωστό μου
θυμίζει...

ΧΑΤΖ: Πέρασε ένας μήνας, που είσαι μέσα και
ήρθα να σε επισκεφτώ!

ΚΑΡ: Μέσα στην παράγκα;

ΧΑΤΖ: Καραγκιόζη! Εδώ και ένα μήνα, δεν
μένεις πια στην παράγκα.

ΚΑΡ: Α! Ναι! Καλά λες. Παλιότερα, τη λέγαμε
και καλύβα.

ΧΑΤΖ: Καραγκιόζη μου, εδώ και ένα μήνα,
βρίσκεσαι στο νοσοκομείο!

ΚΑΡ: Πού; Στο σοκονομονείο;

ΧΑΤΖ: Αχ! Όπως βλέπω, δεν συνήλθες ακόμα
τελείως!

ΚΑΡ: Μα τι είχα πάθει, βρε Χατζατζάρη;

ΧΑΤΖ: Ξέχασες ότι με κυνηγούσες και με
δάγκωνες σαν σκύλος;

ΚΑΡ: Ωχ! Αυτό σαν να το θυμάμαι ολίγον τι!

ΧΑΤΖ: Και εμένα με είχανε για λίγες μέρες για
κλινήρη.

ΚΑΡ: Σε είχανε για ποτιστήρι;

ΧΑΤΖ: Κλινήρη! Με είχες γδάρει. Φτηνά τη
γλίτωσα από τα χειρότερα.

ΚΑΡ: Εγώ τα έκανα όλα αυτά;

ΧΑΤΖ: Εσύ! Είχες μουρλαθεί. Μια γάτος, μια
άλογο, μια σκύλος...

ΚΑΡ: Μην λες τέτοια, βρε Χατζατζάρη! Και
έβλεπα και εφιάλτη χθες...

ΧΑΤΖ: Τι εφιάλτη;

ΚΑΡ: Να! Ήρθε ένας σαν εσένα, που μου το
παίζεις και καθηγητής...

ΧΑΤΖ: Καθηγητής εγώ;

ΚΑΡ: Εμ! Δεν μου κάνεις μάθημα, με
δύσκολες λέξεις, σαν φιλόλογος;

ΧΑΤΖ: Και λοιπόν;

ΚΑΡ: Ο καθηγητής έκανε μάθημα και μου
κουνούσε το δάχτυλο...

ΧΑΤΖ: Ποιο δάχτυλο; Αυτό που δείχνει; Το
δείκτη;

ΚΑΡ: Ναι, το δίχτυ του κυνηγού! Και ξαφνικά,
Χατζατζάρη...

ΧΑΤΖ: Τι συνέβη, Καραγκιόζη μου;

ΚΑΡ: Το δάχτυλο μεταμορφώθηκε σε
σουβλάκι! Σαν το δικό σου!

ΧΑΤΖ: Ο δείκτης μου σου φαίνεται για
σουβλάκι;

ΚΑΡ: Ναι! Και με καλεί και αυτός σε
«σουβλακομαχία»! Μιαμ! Μιαμ!

ΧΑΤΖ: Ωχ! Σου σάλεψε ξανά! Πάλι το σκύλο
κάνεις, βρε; Νοσοκόμα!

ΚΑΡ: Σουβλακομαχία, βλακομαχία, όπως και
να το πεις, πεινάω!

ΧΑΤΖ: Μην με ακουμπάς! Πιάστε τον! Γιατρέ!
Νοσοκόμα! Σώστε με!

«Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ» του Τάκη Μαζαράκη ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ: **ΑΝΤΙΚΡΙΣΤΗ ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ**

Σχετικά με τη μεθοδολογία, η οποία ακολουθήθηκε κατά τη μελέτη των χειρόγραφων του καραγκιοζοπαίχτη Τόλια, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη μεταγραφή του χειρόγραφου κειμένου. Πιο συγκεκριμένα, η μεταγραφή ακολουθεί την αντικριστή έκδοση:

Αριστερά το μεταγραμμένο κείμενο και δεξιά το χειρόγραφο. Το κείμενο μεταγράφηκε σε μονοτονικό και έγινε μόνο διόρθωση της ορθογραφίας και της στίξης. Τέλος, οι υπογραμμισμένες στο χειρόγραφο, με κόκκινο μολύβι, «σκηνικές οδηγίες» τέθηκαν εντός παρενθέσεως.

Στη συνέχεια, παραθέτουμε την αντικριστή έκδοση του εξώφυλλου (με τον τίτλο του έργου) και της πρώτης σελίδας του τετραδίου (με τα πρόσωπα του έργου).

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για απλό τετράδιο, από αυτά που μπορούσε να βρει κανείς στο τότε εμπόριο για γραφική ύλη και στο οποίο απεικονίζεται η Αυτού Μεγαλειότης Βασιλεύς Γεώργιος ο Β΄. Η ανωτέρω απεικόνιση βοηθάει στη χρονολόγηση του τετραδίου, από τη στιγμή, που θα ανατρέξει κανείς στη θητεία του Γεωργίου ως Βασιλιάς.

Ο Γεώργιος ο Β΄ διαδέχτηκε τον πατέρα του, τον Κωνσταντίνο, το 1922 για δύο χρόνια, μέχρι το 1924 και τη μετατροπή του πολιτεύματος σε αβασιλεύτη

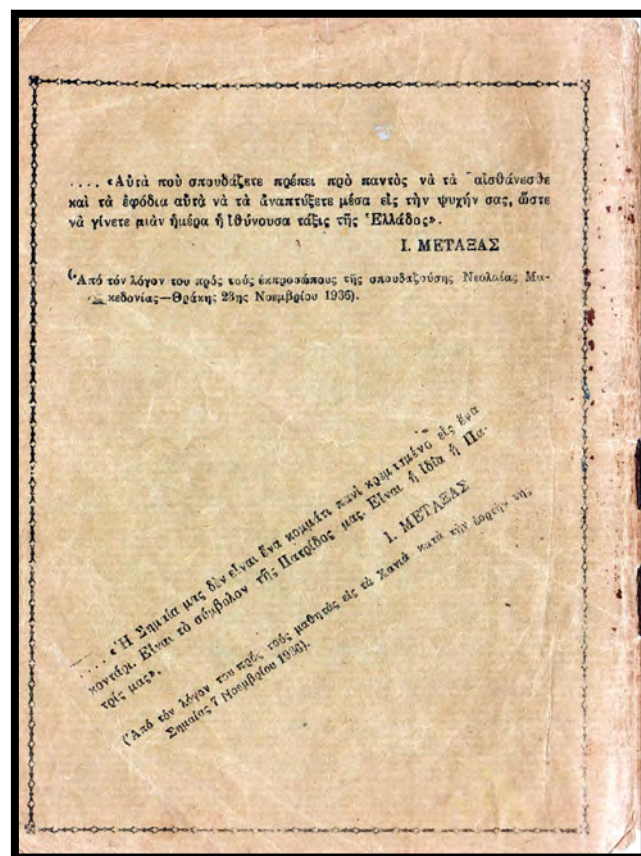
Δράμα εις πράξεις 4	Πρόσωπα
Μέγας Αλέξανδρος Νήπιον	Μέγας » Μεγάλος
Φίλιππος Πατέρας του	Ολυμπίας Μητέρα του Μεγ. Αλεξάνδ.
Νεκτιναβός Μάγος	Χατζηαβάνης Αγγελιοφόρος
Καραγκιόζης Υπηρέτης της Ολυμπιάδος	Σύλβιος* Υπασιπιστής
Δαρείος Βασιλεύς της Περσίας	Ανάχαρχος [Ανάξαρχος]
Κονταρκούσης [Κανταρκούσης]	Στρατιώτες Μακεδόνες
Στρατιώτες Πέρσαι	

Δράμα εις πράξεις 4 Πρόσωπα Μέγας Αλέξανδρος Νηπίον Μέγας » Μεγάλος Φίλιππος Πατέρας του Ολυμπίας Μητέρα του Μεγ. Αλεξάνδ. Νεκτιναβός Μάγος Χατζηαβάνης Αγγελιοφόρος Καραγκιόζης Υπηρέτης της Ολυμπιάδος Σύλβιος Υπασιπιστής Δαρείος Βασιλεύς της Περσίας Ανάχαρχος Κονταρκούσης Στρατιώτες Μακεδόνες Στρατιώτες Πέρσαι	*Το πρόσωπο με το όνομα «Σύλβιος» που εμφανίζεται ως υπασπιστής, είναι επινόηση του καλλιτέχνη. Δεν υπάρχει στην Φυλλάδα. Δεδομένου ότι εκτός από καραγκιοζοπαίχτης ήταν και πολύ καλός κουκλοπαίχτης και επειδή συνέθετε και δικά του έργα για κουκλοθέατρο, δεν αποκλείεται, να συνέλαβε το πρόσωπο αυτό, από χαρακτήρα του κουκλοθεάτρου.
--	---

δημοκρατία. Ο Γεώργιος επέστρεψε το 1935 με το τότε δημοψήφισμα και την αποκατάσταση της Βασιλευμένης Δημοκρατίας. Η βασιλεία του κράτησε (με διαλείμματα λόγω της τότε εμπολέμης κατάστασης) μέχρι τον αιφνίδιο θάνατό του, το 1947, την Πρωταπριλιά, σε ηλικία 57 ετών.

Σε συνδυασμό και με τις αναφορές, στο οπισθόφυλλο, σε λόγους του Ιωάννη Μεταξά, που εκφωνήθηκαν τον Νοέμβριο του 1936, μπορεί να εικάσει κανείς, με σχετική ασφάλεια, ότι το εν λόγω τετράδιο κυκλοφόρησε στο εμπόριο από το 1937 και εξής και χρησιμοποιήθηκε από τον Τόλια ανάμεσα στα έτη 1937 και 1940. Όλα αυτά με δεδομένη την είσοδο της Ελλάδας στον Πόλεμο (στις 28-10-1940) και τη λήξη της δικτατορίας του Μεταξά, με το θάνατό του, τον Ιανουάριο του 1941.

Επίσης, ο αριθμός 40 (κάτω δεξιά στο εξώφυλλο) δηλώνει ότι το εν λόγω τετράδιο είχε σαράντα φύλλα, δηλαδή 80 σελίδες, από τα οποία, όμως, διαθέτουμε γραμμένες μόνο τις 32 και με την 33η σχισμένη. Προσεκτική παρατήρηση του ψηφιοποιημένου προτελευταίου recto φύλλου του χειρογράφου τετραδίου, που παραθέτουμε πιο κάτω, δείχνει ότι οι υπόλοιπες ελλείπουσες σελίδες, που πιθανότατα ήταν άγραφες, είναι επιμελώς κομμένες, ίσως με ψαλίδι ή φαλτσέτα. Άρα η σχισμένη σελίδα 33 είναι, σχεδόν με βεβαιότητα, η τελευταία του χειρογράφου, όπως άλλωστε προκύπτει, τόσο από τη συμφραζόμενη υπόθεση του έργου, όσο και από το πρότυπο της Φυλλάδας, που ακολούθησε ο Τόλιος, αντίτυπο της οποίας διαθέτουμε. Την πρακτική αυτή την έχουμε συναντήσει και σε άλλα χειρόγραφα τετράδια καλλιτεχνών του Θ.Σ..

Στο επόμενο τεύχος: Το κείμενο του έργου

«ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΨΗΛΑΛΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ»

Πρωινό Κυριακής 09.06.2019.

Ωρα 11...

Στα ΨΗΛΑΛΩΝΙΑ, στην ΠΑΤΡΑ,
στο BEYOND TIME, της όμορφης
Μαρίζας,

παρέα με το ξαδερφάκι μου και τον
δάσκαλο, ιστορικό, συγγραφέα και
υπέροχο караγκιοζοπαίχτη,

κ. Θωμά Αγραφιώτη, τον οποίον
ευχαριστώ πολύ για τις όμορφες ώρες,

που περάσαμε μαζί και για το
αμέριστο ενδιαφέρον του για τούς δικούς μας προγόνους -καράγκιοζοπαίχτες, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΙ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΤΘΙΟΠΟΥΛΟ ή αλλιώς Παναγιώτη και Δημήτρη Μπέκο, όπως και για την δημοσίευση
της συνέντευξής μας, στο τεύχος Ιουνίου της όμορφης ηλεκτρονικής εφημερίδας, που εκδίδεται με την
ονομασία: «Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΑΛΟΓΟΚΡΙΤΟΣ».

Επίσης, θέλω να τον συγχαρώ για το συγγραφικό του έργο, με θέμα τον Μάγο της Σκιάς, τον
αραγκιόζη και τους μαστόρους
του, που μας πρόσφεραν γέλιο
πολύ, σε καιρούς δύσκολους για
την πατρίδα και τις
οικογένειες.

Ευελπιστώ ο νέος Δήμαρχος
των Πατρών, ο κ. Πελετίδης,
που έχει ευαισθησίες και τις
εκφράζει, ΝΑ ΦΡΟΝΤΙΣΕΙ ΝΑ
ΓΙΝΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ
ΤΡΙΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ
ΠΑΤΡΙΝΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ
"ΜΙΜΑΡΟΣ-ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ-
ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ" ΣΤΑ
ΨΗΛΑΛΩΝΙΑ.

Θα είναι μια κίνηση, που θα
αξιολογηθεί ιδιαίτερα στα συν
της προσφοράς του στην πόλη
των Πατρών.

Προσωπικά, ΤΟΝ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΕΚ ΤΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΩΝ,

κ. ΠΕΛΕΤΙΔΗ... ΘΑ ΣΑΣ ΤΟ
ΧΡΩΣΤΑΜΕ!!!!

Αικατερίνη Χρονοπούλου

ΟΧΙ ΣΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ

Κατά πόσο η εικόνα της Κοινωνίας του Θεάτρου Σκιών στα κωμικά έργα, ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας (1ο μέρος)

(από τον Τόμο Γ' της τετράτομης σειράς ΜΕΛΕΤΕΣ που εκδόθηκε στο Σύδνεϋ το 2015)

Πρόλογος

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν οι Δώδεκα Κωμωδίες που περιέχονται στο βιβλίο που φέρει τον τίτλο Δώδεκα Κωμωδίες και το Χρονικό του θεάτρου, με επιμέλεια του Μπάμπη Γραμμένου. Το Ιστορικό το επιμελείται ο Δ. Σιατόπουλος. Επειδή οι τίτλοι των κωμωδιών είναι μεγάλοι και σε ετούτο το πόνημα απαντούν συχνές αναφορές σε αυτές, αντί των τίτλων των έργων, θα χρησιμοποιούνται αριθμοί, όπως αυτοί ακολουθούν κάτωθι:

1. Θ. Μίμαρος, Ο Σιόρ Διονύσιος Τενόρος και ο Καραγκιόζης Πριμαντόνα (σελ. 21)
2. Μ. Ξάνθος, Ο Καραγκιόζης και η Ορφανή της Χίου (σελ. 47)
3. Δ. Γιαννούλης, Ο Καραγκιόζης και ο Γέρω Δράκος ο Σουλιώτης (σελ. 67)
4. Γ. Κόντος, Ο Καραγκιόζης και οι τρεις Γαμπροί (σελ. 81)
5. Γ. Περόπουλος, Ο Καραγκιόζης Διαρρήκτης (σελ. 105)
6. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης δια της βίας γιατρός (σελ. 125)
7. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης και ο Καπετάν Γκρης (σελ. 151)
8. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης εφευρέτης (σελ. 179)
9. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης τα Επτά Θηρία και ο Μέγας Αλέξανδρος (σελ. 203)
10. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης και τα τρία Αινίγματα (σελ. 227)
11. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης Φούρναρης (σελ. 251)
12. Ι. Μουστάκας, Ο Καραγκιόζης ο Αλή Πασάς και η Κυρά Φροσύνη (σελ. 281)

Ετούτη η μελέτη χαρακτηρίζεται για την προσπάθεια προσέγγισης του θέματος, όπως ετούτο παρουσιάζεται στον τίτλο της, και το οποίο (θέμα), είναι τόσο πολύπλοκο, όσο και το κοινωνικό σχήμα που προβάλλουν το Θέατρο Σκιών και ο ελληνικός χώρος, κυρίως κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι..

Πρέπει να σημειωθεί, ότι η ορθογραφία των παραδειγμάτων στο παρόν κείμενο, είναι εκείνη των θεατρικών έργων, που περιέχονται στη συλλογή του βιβλίου που επιμελήθηκε ο Μ. Γραμμένος, από όπου και μελετήθηκαν.

Το ιστορικό του Θεάτρου Σκιών και που απαντά αυτό: Το θέατρο υπήρξε μία από τις γνησιότερες πηγές πολιτισμού. Μέσω ετούτου ο άνθρωπος απομυθοποίησε τη ζωή. Το θέατρο όπως και άλλες εκφράσεις κοινωνικού περιεχομένου, έδωσε βαρύτητα στην τέχνη, μεταφέροντάς την από το προσωπικό χώρο, στον γενικό, στον απροσδιόριστο και υπερβατό αισθηματικό χώρο. Το θέατρο παρουσίασε ποικίλες μορφές αφότου δημιουργήθηκε, επομένως σε βάθος χρόνου. Είναι πολλά τα είδη της **"σκηνικής τέχνης"** (1), από την Ρωμαϊκή Παντομίμα και το Κινέζικο Θέατρο Σκιών, μέχρι τον κινηματογράφο.

Το Θέατρο Σκιών είναι ένα είδος λαϊκού θεάτρου, είναι ο παιζόμενος λόγος, στον οποίο ανήκει και ο Καραγκιόζης **"που έτερψε και συγκίνησε πολλές γενιές"** (2). Το Θέατρο Σκιών, απαντά αρχικά στις χώρες της Άπω Ανατολής, όπως στην Ινδία, στην Ιάβα και στην Κίνα (3). Όσον όμως αφορά τις πηγές του θεατρικού ετούτου είδους, υπάρχουν διαφωνίες. Στην Ιάβα

(4) το Θέατρο Σκιών ήρθε από την **Ινδία** και είναι κοινοβιακή παράσταση για τη μνήμη των νεκρών. Από ετούτο το είδος του Θεάτρου στην Ιάβα, επηρεάστηκε το Θέατρο Σκιών στην Νότιο-Ανατολική Ασία.

Τον 8ο αι. μ. Χ., απαντούν μαρτυρίες Θεάτρου Σκιών στην Κίνα, το οποίο γίνεται γνωστό στην Ευρώπη με τον τίτλο "**Κινέζικες Σκιές**" (5) (*Ombres Chinoises*). Το Θέατρο Σκιών στην Κίνα, λειτουργούσε σα μέσον αναπαράστασης των νεκρών, ίσως από μίμηση προς το ομόλογο είδος στην Ιάβα από το οποίο επηρεάζεται (6). Πρώτη γραπτή μνεία αυτού του είδους απαντά τον 11ο αι. μ. Χ. στη δυναστεία των Σουνγκ (980-1278). Αργότερα τα θέματα των έργων του Θεάτρου Σκιών προέρχονται από τους θρύλους και το παραδοσιακό έπος, και αργότερα κυρίως από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Και ενώ στην πρώτη του μορφή ονομάζεται "**Πανί του Θανάτου**", με την μετατόπιση των ενδιαφερόντων καλείται "**Πανί του Ονείρου**", και οι ήρωές του προέρχονται από την ανώτερη τάξη. Με τα καινούργια θέματα που υιοθετεί το Κινέζικο Θέατρο Σκιών, μετακινείται από το λατρευτικό

επίπεδο και προσγειώνεται σε εκείνο των εγκοσμίων με επί μέρους καθημερινά θέματα.

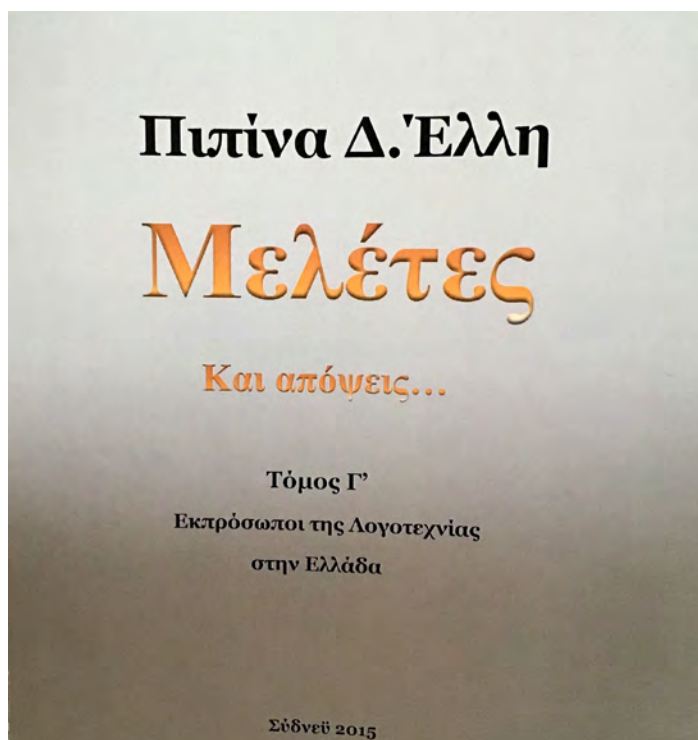
Θέατρο Σκιών μαρτυρείται επίσης στη **Μαλαισία** και στην Περσία, από τα Θεατρικά είδη των οποίων -την "**ταζίγια**" (7) και τις μαριονέτες-, πιθανόν να προήλθε και ο Καραγκιόζης. Το Θέατρο Σκιών, "**Χαγιάλ αλ τιλλ**", του Ιράν, είναι γνωστό στον Αραβικό κόσμο. Η Αίγυπτος φέρει αποδείξεις (8) ετούτου του Θεατρικού είδους, ενώ ενδείξεις υπάρχουν και στην Αλγερία -"**Karougousse**" (9)-, στην Τυνησία και στο Μαρόκο. Οι Τούρκοι-Οθωμανοί παίρνουν το Θέατρο Σκιών από την Αίγυπτο, όταν ο Σελήμ Α' (1512-1520), εισέρχεται νικητής στο Κάιρο το 1516.

Καταγωγή του Θεάτρου Σκιών-Καραγκιόζη: **Η**

Αικατερίνη Μυστακίδου

αναφέρει τη θεωρία του Sabri Esat Siyavusgil(10), σύμφωνα με την οποία, το Θέατρο Σκιών στην Τουρκία ήρθε από τις Στέπες της Ασίας, μέσω των Μογγόλων και των Τούρκων, ενώ κατ' άλλους -μεταξύ των οποίων και ο **Metin And-**, υποστηρίζουν ότι το είδος αυτό προήλθε από την Ιάβα στην Τουρκία, μέσω των Αράβων. Η Αικ. Μυστακίδου, συμπεραίνει στη μελέτη της, ότι μέσα από μνείες, φαίνεται πως το Θέατρο Σκιών ήταν γνωστό στους Οθωμανούς τον 16ο αι., ενώ από τις πληροφορίες του **Evliya Chelebi**, αποδεικνύεται ότι αργότερα, τον 17ο αι., καθιερώνεται ως είδος διασκέδασης (11).

Το όνομα **Karagöz** που ερμηνεύεται μαυρομάτης είχε δοθεί στον κεντρικό ήρωα του Θεάτρου Σκιών ήδη από τον 17ο αι., όπως μαρτυρείται από τον **Cornelio Magni** και άλλους περιηγητές του 19ου αι.. Ο Evliya Chelebi συγκρίνει τον Καραγκιόζη και τον Χατζή Αϊβάντ, με τους **Αρλεκίνο** και **Πανταλόνε**, αντίστοιχα της **Commedia Dell' arte** της Ιταλίας, είδος το οποίο μεσουράνησε ως τα μέσα του 16ου αι., δεδομένου

ότι και στο θεατρικό αυτό είδος, ισχύει ο αυτοσχεδιασμός (12). Ο **Σιατόπουλος** αναφέρει ότι ο Τούρκικος Καραγκιόζης αποκτά μόνιμο θίασο τον 17ο αι., ο οποίος (θίασος) αποτελείται από τον ίδιο, τη γυναίκα του σεραγιού Ζένε, τον Χατζηαβάτη, το Φράγκο, τον ντελάλη και άλλους.

Ελληνική λαϊκή παράδοση στο Θέατρο Σκιών: Η ελληνική λαϊκή τέχνη ανήκει σε μια πολιτιστική παράδοση που διαφέρει από εκείνη των υψηλών κοινωνικών στρωμάτων της χώρας (13), παρά το γεγονός ότι έχει σημεία επαφής μαζί της. Κατά τον Ψυχάρη (14) ετούτη η διαφορά μεταξύ των Ελλήνων, αρχίζει από την εποχή του ρήτορα Δημοσθένη (είναι γνωστοί οι Φιλιππικοί του Δημοσθένη), τον οποίο στο βιβλίο του, Το Ταξίδι μου, αποκαλεί: **"άλλο θεριό"**.

Οι ρίζες της ελληνικής λαϊκής τέχνης βρίσκονται στον κοινό λαϊκό πολιτισμό των λαών της Βαλκανικής Χερσονήσου και της Ανατολικής Μεσογείου, που βρέθηκαν ενωμένοι υπό την Βυζαντινή Αυτοκρατορία και στη συνέχεια υπό τον Οθωμανικό Ζυγό. Διαφέρει λοιπόν από την κουλτούρα της Δυτικής Ευρώπης, την οποία αποφάσισε να υιοθετήσει το νεοελληνικό κράτος σε κάποια φάση της ιστορίας του.

Μεταξύ της ανεπίσημης λαϊκής κουλτούρας

και της επίσημης των υψηλών κοινωνικών στρωμάτων, το χάσμα που υπήρχε ανέκαθεν φαίνεται να μονιμοποιείται. Η εξέλιξη της μουσικής και των καλών τεχνών στη Δυτική Ευρώπη, ήταν ένα φαινόμενο απομακρυσμένο και ξένο προς τη λαϊκή μάζα της Ελλάδας. Οι σπουδασμένοι στο εξωτερικό Έλληνες, επιστρέφοντας στην πατρίδα τους δεν μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τον λαό (15).

Παράδειγμα αποτελεί και η προσπάθεια του ήρωα Μακρυγιάννη, ο οποίος αφού απέτυχε να επικοινωνήσει με Ευρωπαίο ζωγράφο για την αποτύπωση εικόνων στα Απομνημονεύματά του, τελικά κατέφυγε στο λαϊκό Παναγιώτη Ζωγράφο και τα παιδιά του για την πραγματοποίησή τους. Σχετικά με ετούτο το σοβαρό ζήτημα του χάσματος των τάξεων στην Ελλάδα, ο Γιαγιάννος (16) αναφέρει τη φράση του **Μπρακ**: *"Υπάρχει η τέχνη του λαού και η τέχνη για το λαό: η δεύτερη εφευρέθηκε από τους διανοούμενους. Δεν νομίζω πως ο Μπαχ και ο Μπετόβεν όταν εμπνέονταν από λαϊκά τραγούδια, είχαν στο νου τους να θεσπίσουν μια ιεραρχία"*.

Το Θέατρο Σκιών αγκάλιασε την ποικιλόμορφη μουσική παράδοση της Ανατολικής Μεσογείου -από τον Αμανέ, το Ρουμελιώτικο τραγούδι του Μπάρμπα Γιώργου, το Αρβανίτικο του Βεληγέκα, την Κρητική μαντινάδα του Καπετάν Μανούσου και τη Ζακυνθινή καντάδα του Σιορ Διονύση. Μέχρι τις αρχές του 20ού αι. **πολύγλωσσοι καραγκιοζοπαίχτες** περιόδευσαν στις Ελληνικές και Εβραϊκές συνοικίες της Πόλης. Η Ευρωπαϊκή κουλτούρα άρχισε να διαδίδεται στα λαϊκά στρώματα με την αστικοποίηση που προκλήθηκε με την πολιτική του Χαρίλαου Τρικούπη και αργότερα με τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Θεωρίες για την καταγωγή του Θεάτρου Σκιών στην Ελλάδα: Σχετικά με την καταγωγή του ελληνικού Θεάτρου Σκιών οι μελετητές του προβάλλουν διάφορες θεωρίες. Ο **Η. Reich** υποστηρίζει ότι το ελληνικό είδος προήλθε από τον **"μίμο"** των Δωριέων στα Μέγαρα, τον 6ο αι. π.Χ. **"ως το Fabulae attelanae και η Ρωμαϊκή κωμωδία"** (19), και ότι διατηρείται στο Βυζάντιο όπου τελικά

οι Τούρκοι έρχονται σε επαφή με αυτό. Ανάλογες θεωρίες προς αυτή του Η. Reich, υποστηρίζουν και Έλληνες μελετητές, όπως ο **Πέτρος Μαρκάκης**, ο οποίος υποστηρίζει ότι ο Καραγκιόζης είναι **ελληνικής καταγωγής** και ότι προήλθε από το "**Βυζαντινό Μίμο**", ή ο **Κ. Μπίρης** ο οποίος υποστηρίζει ότι πρόγονοι του ελληνικού Καραγκιόζη, είναι ο αρχαίος μίμος, τα Ελευσίνεια και τα Καβήρεια Μυστήρια (λατρεία γονιμότητας) (20). Αντίθετα ο **Δημαράς** υποστηρίζει ότι "*η άμεση προέλευση του Καραγκιόζη*", είναι τουρκική.

Επιβολή του Θεάτρου Σκιών - Ο ελληνικός Καραγκιόζης: Ο **Σιατόπουλος** (21) περιγράφει τον Καραγκιόζη της Τουρκοκρατίας στην Ελλάδα σαν ένα "**μπουνταλά**" αορίστου εθνικότητας, που άλλοτε μιλούσε ελληνικά και άλλοτε τούρκικα. Έκανε διαρκώς "**γκάφες**" και τον "**ξύλοφόρτωναν**". Βαθμιαία ωστόσο ο πρωταγωνιστής του Θεάτρου Σκιών, εξελίχτηκε και καθιερώθηκε σε ένα λαϊκό τύπο, γεμάτο σπιρτάδα, διαφορετικόν από το συνώνυμό του Τούρκικο.

Στο δεύτερο ήμισυ του 19ου αι., το Θέατρο Σκιών παίρνει μία ιδιάζουσα μορφή. Αποφασιστικό ρόλο σε αυτό το φαινόμενο, έπαιξε το έργο "**Η Βαβυλωνία**" του **Δημ. Βυζαντίου** (ψευδώνυμο του Δημ. Κ. Χατζηασλάνη), που σατίριζε "**τους τύπους και τους γλωσσικούς ιδιωτισμούς των Ελλήνων**" (22). Το έργο αγαπήθηκε από τους απελευθερωμένους πλέον Έλληνες, κυρίως επειδή το θέμα αφορούσε τις γλωσσικές διαφορές και την από εδώ, δύσκολη συνεννόηση των Ελλήνων, καθώς αυτοί προέρχονταν από διαφορετικά διαμερίσματα της χώρας και τα οποία για αιώνες ήταν απομονωμένα και δεν επικοινωνούσαν μεταξύ τους, εξ αιτίας της τουρκικής κατοχής.

Η **Αικ. Μυστακίδου** (23) στο βιβλίο της αναφέρει ότι ο **Μπαρμπαγιάννης ο Βράχαλης**, Καλαματιανός, αφήνει την Κωνσταντινούπολη το 1860 και έρχεται στον Πειραιά, όπου ιδρύει το πρώτο Θέατρο Σκιών, ενώ ο Σιατόπουλος υποστηρίζει ότι ο Μπράχαλης ήταν μεν ο πρώτος, αλλά έφερε τον Καραγκιόζη αρχικά στην Ήπειρο. Στη συνέχεια μέσω της Δυτικής Ελλάδας ήρθε στην Πάτρα, η οποία απέβη "**τελικά η**

"Ακρόπολη" του ελληνικού Καραγκιόζη".

Ο Σιατόπουλος αναφέρει επιπλέον ότι ο **Μπράχαλης** ανήκει στην πρώτη ή δεύτερη γενιά καραγκιοζοπαϊχτών και θεωρείται "**ο γενάρχης της Τέχνης του Καραγκιόζη**". Άλλος καραγκιοζοπαϊχτής, είναι ο **Μίμαρος** (ψευδώνυμο του **Δημήτρη Σαρντούκη**), που θεωρείται ο θεμελιωτής του Καραγκιόζη και υπήρξε μαθητής του Μπράχαλη. Αυτός μαζί με τον **Ρούλια** από το Καρπενήσι, που ήταν βοηθός του, και με το **Μέμο** από την Αιτωλία που ήταν μαθητής του, σχημάτισε την τριανδρία της εποχής και ο κάθε ένας από αυτούς χωριστά, δημιούργησε τη δική του Σχολή. Την τελευταία δεκαετία του 19ου αι., ετούτοι οι τρεις αυτοί καραγκιοζοπαϊχτές, ο Μίμαρος, ο Ρούλιας και ο Μέμος, αντικαθιστούν στο ελληνικό Θέατρο Σκιών τους ως τότε χαρακτήρες των έργων, που αντιπροσώπευαν τους διαφορετικούς λαούς, που συμπεριλαμβάνονταν στην Οθωμανική

Αυτοκρατορία, με Έλληνες.

Κέντρο του Θεάτρου Σκιών είναι η **Αθήνα**. Στεγάζεται μάλιστα σε θέατρα καλοκαιρινά, τις καλούμενες "**μάντρες**", όπως πληροφορεί ο **Σιατόπουλος** (24). Από την Αθήνα οι θίασοι του Θεάτρου Σκιών εξορμούν προς την επαρχία τον χειμώνα και δίνουν παραστάσεις σε "**καφενεία πόλεων και χωριών**". Τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι. διακρίνεται ο караγκιοζοπαίχτης **Αντώνης Μόλλας**, "**Ο Καραγκιοζοπαίχτης της Δεξαμενής**", που κυριάρχησε για τριάντα χρόνια και το θέατρό του στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας και "**άφησε εποχή**", έντυσε τον караγκιοζοπαίχτη με ευρωπαϊκά ρούχα, εισήγαγε ευρωπαϊκά στοιχεία στη σκηνή και αντικατέστησε τη "**λαρυγγοφωνή**" με άλλη σε "ρεαλιστικότερο τρόπο", πληροφορεί ο **Γιαγιάννος** (25). **Ο Αντώνης Μόλλας** μετέφερε στον "**Μπερντέ**" τα γεγονότα και τις τεχνολογικές εφευρέσεις της εποχής του, ωθώντας και προσαρμόζοντας τα έργα του Θεάτρου Σκιών στην επικαιρότητα. Τους πρώτους караγκιοζοπαίχτες ακολούθησαν νέοι και μεταξύ αυτών, για να αναφέρουμε μερικούς, ήταν οι: **Αντώνης Αγιομαυρίτης, Μάρκος Ξάνθος, Χρήστος Χαρίδημος, Χάρης Πετρόπουλος, Λευτέρης Κελαρινόπουλος, Σωτήρης Σπαθάρης**.

Ως το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όλες σχεδόν οι ελληνικές πόλεις έχουν τον караγκιοζοπαίχτη τους. Μετά τον Πόλεμο ωστόσο οι λαϊκές τέχνες παρακμάζουν. Με την επιβολή του κινηματογράφου πλέον, το **1930**, ο Καραγκιόζης αρχίζει να εκτοπίζεται. Οι θεατρικοί όμιλοι άλλωστε που αυξάνονται συμβάλλουν στην παρέκκλιση του Θεάτρου Σκιών. Ο ανταγωνισμός αυτών των ειδών της Τέχνης οδηγεί το Θέατρο Σκιών σε υπερβολές, ως προς την απόδοση των

παραστάσεων με μεγαλύτερο ρεαλισμό (26).

Ποιος είναι ο Καραγκιόζης και πώς λειτουργεί: Την τελευταία δεκαετία του 19ου αι. σβήνει το Κωμειδύλλιο στην πρωτεύουσα, παραχωρώντας έτσι τη θέση του στον Καραγκιόζη του Θεάτρου Σκιών, που μέσω του περιεχόμενου των έργων του, γίνεται μια αξιόλογη προσπάθεια προσέγγισης των τάξεων του λαού. Ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο λοιπόν ο Καραγκιόζης γίνεται αναπόσπαστο μέρος της "Εθνικής Μυθολογίας".

Ο Καραγκιόζης είναι προϊόν της λαϊκής Τέχνης όπως και το Δημοτικό τραγούδι. Υπάρχει και εδώ ο πρώτος δημιουργός, που ονομάζεται Πρωτομάστορας, ο προφορικός λόγος, ο αυτοσχεδιασμός, η πρόσθεση ή αφαίρεση λέξεων ή προτάσεων, το ζύμωμα και το πλάσιμο εκ νέου της πρώτης ιστορίας, χωρίς όμως να αγγίζεται ο σκελετός της. Σαν τέτοιο λοιπόν λαϊκό κατασκεύασμα, επιδρά στον Έλληνα της εποχής.

Αρχικά ο Καραγκιόζης είναι ο ραγιάς οικογενειάρχης που έχει τρία παιδιά και τη σύζυγό του Αγλαΐα. "**Δε φοβάται, δεν ελπίζει τίποτα, μόνο που πεινάει και συνεχώς γυρεύει φασουλάδα**", λέει ο **Σιατόπουλος** (27), καταστάσεις βέβαια που επαναλαμβάνονται σαν καθιερωμένα μοτίβα της λαϊκής αυτής έκφρασης. Ο Καραγκιόζης συμφωνεί με το συνονόμάτο του Τούρκικο πρωταγωνιστή του Θεάτρου Σκιών "**ως προς το κλέψιμο κυρίως για την επιβίωση, την αποδοχή της πράξης και τη γελοιοποίησή του**", γράφει η **Μυστακίδου** (28).

Ο Καραγκιόζης πλαισιώνεται με τέσσερις βασικούς τύπους: τον **Μπάρμπα Γιώργο**, τον επαρχιώτη που κατάγεται από τη Ρούμελη, τον **Μανούσο** από την Κρήτη, το **Σιορ Διονύση** από τη Ζάκυνθο και τον **Σταύρακα** από τον Πειραιά, που αντιπροσωπεύει τον αστό, όπως ο **Χατζηαβάτης**, αν και οι ρόλοι τους στα θεατρικά έργα είναι διαφορετικοί.

Ο Καραγκιόζης καθιερωμένος πλέον τίτλος για το Θέατρο Σκιών στην Ελλάδα, αποβαίνει η λαϊκή έκφραση της απελπισίας για το χάσμα που επικρατεί ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις της Ελλάδας και την αδυναμία τους να ενταχθούν σε ένα σύστημα, που μιμείται τη

Δύση. Η γλώσσα τα ήθη και τα έθιμα, οι αξίες, οι νόμοι, η πολιτική δομή που η χώρα υιοθέτησε στην εξελικτική

της πορεία, ήταν ξένα στις λαϊκές τάξεις και δύσκολο να υιοθετηθούν από αυτές. Στη σκηνή του Θεάτρου Σκιών, καθρεφτίζεται η ελληνική κοινωνία, με έναν τρόπο νηφάλιο, γεμάτο νοημοσύνη, εξυπνάδα, ευαισθησία και το σημαντικότερο, διακατέχεται από το κωμικό στοιχείο. Οι εικόνες που σκιαγραφούνται στη σκηνή-πανί, με τη γελοιότητά τους, συμβάλλουν τα μέγιστα στην εντύπωση που ετούτο το θεατρικό είδος θέλει να δώσει στους θεατές, οι οποίοι είναι κάθε ηλικίας και των δύο φύλων, αντίθετα προς το συνώνυμο τουρκικό θεατρικό είδος, όπου οι θεατές είναι μόνο ενήλικοι άρρενες.

Τα έργα του Θεάτρου Σκιών, επιτρέπουν στον Καραγκιόζη να αλλάζει μορφή ανάλογα με τον εκάστοτε ρόλο του, χωρίς όμως να αποβάλλει τα στερεότυπα ελαττώματά του, τη βωμολοχία, το κλέψιμο, τη μονιμότητα της πείνας του, την κοροϊδευτική στάση του έναντι των άλλων, την τραγική αυτοειρωνεία του, την ασυνειδησία του ως πατέρα και σύζυγος έναντι της οικογενείας του (29), αλλά

και ως μέλος της κοινωνίας στην οποία ζει, τη συζυγική απιστία του, δεδομένου ότι συνεχώς σκαρώνει περιπέτειες και σχεδιάζει γάμους με τη Βεζυροπούλα. Αιτία όλων αυτών των χαρακτηρισμών του πρωταγωνιστή -όπως είναι γνωστό-, δεν είναι άλλη από την μονιμότητα των προβλημάτων του Καραγκιόζη.

Όπως ήταν φυσικό, ο

πρωταγωνιστής του Θεάτρου Σκιών, Καραγκιόζης, διατηρήθηκε επί μακρόν στην επαρχία, όπου η εξέλιξη παρουσιάζει βραδύτερο ρυθμό, συγκριτικά με την Πρωτεύουσα της χώρας, όπου παρατηρείται νόθευση του ιθαγενούς στοιχείου (30) από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι.. Έτσι εξηγείται και το γεγονός ότι στα έργα του Θεάτρου Σκιών, δίπλα στους παραδοσιακούς τίτλους, **Ο Καραγκιόζης Φούρναρης**, **Ο Καραγκιόζης Φαρμακοποιός**, παρατηρούνται τίτλοι έργων ρομαντικού περιεχομένου,

όπως, **Η Άγνωστος**, **Οι Δύο Ορφανές**, **Οι Άθλιοι** και άλλα. Σημειώνονται ακόμη κείμενα με πρόσφατο ιστορικό περιεχόμενο για την εποχή αυτή, όπως είναι: Γαλλο-Αυστριακός Πόλεμος, **Στρατηγός Βελισάριος** και άλλα, από τον καραγκιοζοπαίχτη **Βασίλαρο** (31). Κατανοείται ότι οι αλλαγές ετούτες στα σενάρια του Θεάτρου Σκιών, αποτελούν προσπάθεια προσαρμογής του είδους στην βαθμιαία εξέλιξη των κοινωνικών οικονομικών και πολιτικών πραγμάτων στην Ελλάδα. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το Θέατρο Σκιών

άσχετα με τις προσπάθειες αναπροσαρμογής στο γενικά εξελισσόμενο ελληνικό επίπεδο, διατηρεί το veto της αυθαιρεσίας σε ότι αφορά την ανάμειξη των ιστορικών εποχών και προσώπων, με την ίδια ευκολία με την οποία χρησιμοποιεί την ανάμειξη των Ελληνοχριστιανικών αρχών δίπλα στο δικό του μικρόκοσμο της απάτης, με στόχο πάντα την κατεύθυνση της προσοχής των θεατών, στα εκάστοτε φλέγοντα, επίκαιρα, όποιας φύσης, προβλήματα.

Με το αιτιατό ετούτο δίπλα στα κλασσικά έργα του ηρωικού ιστορικού μυθιστορηματικού περιεχομένου όπου αντικατοπτρίζεται η εποχή της τουρκικής δουλείας στην Ελλάδα, όπως είναι, **Ο Καπετάν Γκρης, Ο Ήρωας Κατσαντώνης, Ο Αθανάσιος Διάκος,**

παρατηρούνται και έργα στα οποία η ιστορική χρονολογική σειρά ανατρέπεται, όπως στα ακόλουθα:

Ο Καραγκιόζης τα Επτά Θηρία και ο Μέγας Αλέξαντρος, Ο Καραγκιόζης και τα τρία αινίγματα, ή Οι Άθλιοι, όπου μάλιστα ο τόπος της ιστορίας δηλώνεται με αναφορά στον Πύργο του Άιφελ,

μολονότι ετούτος ανεγέρθη μεταγενέστερα της εποχής του **V. Hugo**, συγγραφέα του έργου **Οι Άθλιοι** (32). Ο καραγκιοζοπαίχτης, ως ο άνθρωπος που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κοινού, διατηρεί ένα επίπεδο τέχνης, όχι κατώτερο εκείνου στο οποίο την παρέλαβε. Στον **μεσοπόλεμο** λοιπόν (1918-1939), τονίζει ο **Κιουρτσάκης** (33), τα έργα του Καραγκιόζη κηρύσσουν ηθικολογικά μηνύματα. Το κύμα του εξευρωπαϊσμού και ο πουριτανισμός της αστικής τάξης, κυρίως μετά το 1880 (περίοδο ρομαντισμού), τείνουν στην εξάλειψη της χυδαιότητας των έργων ανατολίτικου τύπου, στο Θέατρο Σκιών (34). Το αναγνωστικό κοινό της ελληνικής κοινωνίας αγαπά έργα όπως,

Γενοβέφα, Γκόλφω, Η Άγνωστος, Η Κασσιανή, Οι δύο Ορφανές και άλλα (35).

Τα μηνύματα του Θεάτρου Σκιών συσχετικά προς τις αντιλήψεις της Ελληνικής Κοινωνίας - Χαρακτηριστικές ιδιότητες του Καραγκιόζη: Τα θέματα των έργων του Θεάτρου Σκιών, οι ιδιότητες του πρωταγωνιστή Καραγκιόζη και αυτές των χαρακτήρων που τον πλαισιώνουν, αρχικά λειτουργούν με στόχο τη διασκέδαση των θεατών και κατά συνέπεια αποβλέπουν στο να αποσπούν το γέλιο. Αντιστοιχούν ως προς τούτο, προς το συνώνυμο τουρκικό. Τα έργα στην εξέλιξή τους αποβαίνουν ο καθρέφτης της ελληνικής κοινωνίας, αν και παραμορφωμένος κάποτε ή υπερβολικός, την αποδοκιμάζει διακωμωδώντας την, εκπέμπει μηνύματα απογοήτευσης, πικρίας άγχους και αδιεξόδου, για τα κατεστημένα της που εξωθούν τους μη ευνοούμενους πολίτες, τους λαϊκούς τύπους στο περιθώριο, στην ανυπαρξία και στην οδύνη, με αποτέλεσμα την αντικοινωνική συμπεριφορά.

Κάθε ιδιότητα του Καραγκιόζη, έχει την αιτία της τη ρίζα της και τη θεραπεία της, αν ο

Καραγκιόζης που αντιπροσωπεύει το σύνολο αυτό, έχει αυτά που ο κάθε άνθρωπος χρειάζεται, εργασία, κατοικία, τροφή και υπόληψη ώστε να κινείται στην κοινωνία του ως ατόφιος άνθρωπος. Ο Καραγκιόζης όμως για να πορεύεται στη ζωή, συστηματικά λέει φοβερά ψέματα. Γίνεται απατεώνας της στιγμής και της ευκαιρίας, κάθε στιγμή όμως και όταν του δοθεί αυτή η ευκαιρία. Στο έργο 9 (σελ. 223) επιπόλαιοι τολμηρός και αδίστακτος όπως πάντα, αποφασίζει να πάρει τη θέση του Μ. Αλεξάνδρου, έχοντας πιστέψει ότι αυτός μετά τη νίκη του κατά των επτά θηρίων, θα αποχωρήσει τελείως από τη ζωή του. Λέει λοιπόν: "Μωρέ αφού έφυγε ο Αλέξανδρος καλά είναι να πάω εγώ να πω στο Βεζύρη πως σκότωσα τα θηρία και να πάρω τα λεφτά και την κόρη του...". Η αντίθεση των χαρακτήρων του αντιήρωα Καραγκιόζη και του Μ. Αλεξάνδρου, τονίζεται από τη γενναιόδωρη συμπεριφορά του δεύτερου, όταν εκείνος, μιλώντας στον θυμωμένο Βεζύρη χαρακτηρίζει τον Καραγκιόζη σαν τύπο εξαιρετικό, που **"του αρέσουν τα αστεία"** (σελ. 225), ακόμη και όταν ο Καραγκιόζης αποκαλύπτεται πλέον ότι είναι ένας απατεώνας.

Αλλά και ο **Σιορ Διονύσης** τον θεωρεί απατεώνα, και στο έργο 8 τον αποκαλεί **"αγιογδύτη"** (σελ. 195), βασιζόμενος στις προσωπικές του εμπειρίες **"...που αυτούνος κοροϊδεύει το σύμπαν!..."** καθώς λέει. Γνωρίζει ότι ο Καραγκιόζης δεν έχει ειδικότητες, επομένως άλλη μια φορά γίνεται απατεώνας, όταν εμφανίζεται σαν εφευρέτης στην ιστορία και δεν το πιστεύει: **"Σώπα ψυχούλα μου γιατί θα με κάμης να πάω κόλπο ντετάριο που επιμένεις ότι ο Καραγκιόζης είναι εφευρέτης"**. Αλλά και ο Χατζηαβάτης ο φημισμένος μεσολαβητής του Θεάτρου Σκιών, αγανακτεί με τον Καραγκιόζη στο ίδιο θεατρικό έργο (σελ. 188), ο οποίος επιμένει πως είναι εφευρέτης, και του εξηγεί για την ικανότητά του να χρησιμοποιεί το ραντάρ και μάλιστα για ποιο σκοπό: **"Εγώ πώς ανακαλύβω τα κοτέτσια και ξαφρίζω τις κότες, με το Ραντάρ βρε μπούφο"**. Ο Σταύρακας ο περίφημος **"μάγκας"** από

τον Πειραιά, στο ίδιο έργο (σελ 196), μόλις που συγκρατεί την οργή του όταν ακούει τον **"καμπούρη"**, όπως επονομάζει τον Καραγκιόζη, να μιλά για κάποια εφεύρεσή του, με την οποία **"θα πετάει ο γαΐδαρος και θα περπατάει με δυο ποδάρια"**. Εκφράζει την αγανάκτησή του για τα ψέματα και το Θράσος του Καραγκιόζη όταν λέει: **"Έπειτα σου λέει φταίει ο φονιάς"**.

Στο έργο 5 (σελ. 107-108), διαβάζουμε: **"Ναι βρε άτιμε!.. ούλη νύχτα πάσχιζα... να δω κανένα καλό όνειρο κι απάνω που τα κατάφερα... ερχόσαστε σεις και με τις φωνές σας με ξυπνάτε! Έχασα και τη φασουλάδα, πάνε και τα καρβέλια... Είναι λοιπόν αδικία αυτό;... Είναι τίμια πράματα αυτά ρε μπέη να αδικήτε έτσι ένα φτωχό άνθρωπο να του παίρνετε το ψωμί από το στόμα; (Ψευτοκλαίει)... Τι να κάνω τώρα φουκαράς άνθρωπος;".** Εδώ, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο Μπέης συγκρατεί την οργή του κατά του Καραγκιόζη, παρόλο ότι ο τελευταίος απευθύνεται προς το άτομό του, με τέτοια θρασύτητα. Αυτό επεξηγείται αμέσως με τον χαρακτηρισμό του Καραγκιόζη, εκ μέρους του Μπέη, ως τρελού. Κάτι ανάλογο συνέβαινε με τους γελωτοποιούς στη Δύση, την περίοδο της Αναγέννησης, ή με τους τρελούς που συγχωρούνταν για την όποια απρεπή συμπεριφορά τους, καθώς θεωρούνταν άγιοι. Οι Οθωμανικές αρχές δεν πείραζαν τους τρελούς. Για τον ίδιο λόγο και ο Μπέης της συγκεκριμένης ιστορίας, δικαιολογεί τον Καραγκιόζη όταν καταθέτει: **"Μα τον Αλλάχ τρελός είναι ο καϋμένος"** (σελ. 107-109). Αλλά ο Καραγκιόζης ξεπερνά τα όρια του θράσους στο έργο 6, όταν αποκαλεί

το Βεζύρη "**Μεγάλο Κοπρήτη**" (σελ. 146), αφήνοντας ωστόσο να φαίνεται η γενική ίσως αντιπάθεια των Ελλήνων προς τους Τούρκους άρχοντες, υπό την εξουσία των οποίων στέναζαν για αιώνες.

Ο Κιουρτσάκης (36) θεωρεί τον Καραγκιόζη Καρνάβαλο και την κουλτούρα που σκιαγραφείται στα έργα του, ανάλογη. Χαρακτηρίζεται ως υπερβολικά χυδαίος, όμως στόχος του είναι να διασκεδάσει τους Θεατές μια και ο συνώνυμός του Τούρκικος, απέβλεπε μόνο σε αυτό το στοιχείο. Το 1854 η ελληνοχριστιανική κοινωνία της Ελλάδας απορρίπτει αυτή την καρναβαλική χυδαιότητα στο Θέατρο Σκιών, μέσω της εφημερίδας "**ΑΘΗΝΑ**", οπότε αυτός καταφεύγει στον Πειραιά, όπου οι λαϊκές τάξεις ξέρουν ακόμα να τον συγχωρούν αλλά και να τον

απολαμβάνουν. Όταν πολύ αργότερα ο Καραγκιόζης συμπεριλαμβάνει στα έργα του και τα ρεμπέτικα τραγούδια, περιφρονείται ακόμη περισσότερο όπως κάθε τι άλλο λαϊκό.

Βέβαια ο Καραγκιόζης παρουσιάζει μια μοναδικότητα, είναι συλλογικός χαρακτήρας και σαν τέτοιος αποβαίνει "**ο Βασιλιάς των μασκαράδων**" (37), που γελά με όλους και τους κάνει όλους να γελούν με όλα. Στο έργο 8 (σελ. 182), ο ανάγωγος Καραγκιόζης, ως συλλογικός χαρακτήρας και εκπροσωπώντας την αντιπάθεια των Ελλήνων προς τους πρώην κατακτητές Τούρκους, εξαπολύει εντελώς άφοβα και με μεγάλη δόση υπεροχής, τις όχι εγκωμιαστικές προσωνυμίες κατά το σύνηθες, απευθυνόμενος αυτή τη φορά στον Μπέη, που θα τον προσλάβει ως εφευρέτη και στον Χατζηαβάτη που μεσολαβεί όπως πάντα, στον Μπέη, για χατίρι του Καραγκιόζη:

"Μα αφού είστε γαϊδουρομούλαρα και οι δυο... Σκασμός ζώα, κτήνη, ορίστε μας δεν μιλάω δεν μιλάω και πήρατε θάρρος και οι δυο". Και πιο κάτω στο ίδιο έργο (σελ. 193), επιμένει σε παρόμοια προσωνυμία αποκαλώντας τους Τούρκους με την μη κολακευτική προσωνυμία: "**γαϊδούρια**". Όταν μάλιστα ο Βεζύρης σε άψογα ελληνικά και κάθε άλλο παρά στη "**μαλλιάρη**", υποδέχεται τον Καραγκιόζη και λέει (σελ. 197): "**Καλώς τον κύριο εφευρέτη. Πες μου ανακάλυψες τίποτα ή όχι;**" ο Καραγκιόζης απαντά με τη συνήθη χυδαία γλώσσα του: "Λοιπόν κύριοι... σιωπή... σκασμός, δώστε προσοχή και ανοίχτε τα στραβά σας...".

Και αφού, σύμφωνα με την ελληνική λαϊκή έκφραση: "**Το μήλο κάτω από τη μηλιά θα πέσει**", ο γιος του Καραγκιόζη Κολλητήρης, ακολουθεί τα "**αχνάρια**" του φημισμένου για τα τόσα διακριτικά χαρίσματα, πατέρα και δασκάλου του. Στο έργο 6 (σελ. 127) δίνεται ένα καλό παράδειγμα της πολλαπλής συγγένειας των δύο χαρακτήρων στο Θέατρο Σκιών:

Καραγκιόζης: Πάψε εσύ Κολλητήρη να μη σου πάρη ο διάολος τον πατέρα.

Κολλητήρης: Να στο πάρη το πατέρα ρε κλέφτη Καρατζόζη.

Ανάμεσα στις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν τον Καραγκιόζη ως λαϊκή παρουσία στο Θέατρο Σκιών, συμπεριλαμβάνεται και η διαχρονικότητά του, που οφείλεται στην προσαρμογή του στις κοινωνικές-οικονομικές-πολιτικές αλλοιώσεις του ελληνικού χώρου, που αποτελούν φαινόμενο της αλλαγής των εποχών (38). Ο καραγκιοζοπαίχτης που ενσαρκώνει τους ήρωες του **1821**, δε διστάζει να γυρίσει αιώνες πίσω, στην ελληνική κλασσική εποχή, να μεταφέρει και να βάλει τον Μέγα Αλέξανδρο που ως ο αθάνατος

ήρωας που είναι, να παίζει στο πλάι του σύγχρονου λαϊκού Έλληνα ήρωα, του Καραγκιόζη, που εκπροσωπεί τον λαό της ελληνικής χερσονήσου στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής του. Με τον τρόπο αυτό συνδέει τον Έλληνα με το παρελθόν του, με τις φάσεις της εξέλιξής του, από την κλασική Ελλάδα ως τη νεώτερη, δίνοντας έμφαση σε ότι τον ταλαιπώρησε περισσότερο, τούτέστιν, στην Τουρκοκρατία και αργότερα στην περίοδο των Παγκοσμίων πολέμων του 20ού αι., κυρίως όμως στην περίοδο της κατοχής και

της πείνας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (39).

Τα παραδείγματα είναι άφθονα στα θεατρικά έργα: 3, 7, 9, 10, 12, όπου ενσαρκώνονται οι αρματολοί και οι κλεφτες,

ο **"αιμοχαρής"** Αλή Πασάς, η τραγική **κυρά-Φροσύνη**, ή ο σπουδαίος Έλληνας στρατηλάτης Μέγας Αλέξανδρος, δίπλα στους απλούς λαϊκούς τύπους και την καθημερινή, αγωνιώδη διαβίωσή τους. Ο Καραγκιόζης παρουσιάζεται την μία μέρα, ως απλός **"Φούρναρης"**, την άλλη ως ηρωικός χαρακτήρας, συμμετέχοντας πειστικά στις δραστηριότητές τους. Εύκολα εισδύει στην σύγχρονη τεχνολογία ή στις επιστήμες του 20ού αι. κουβαλώντας πάντα, σαν τον σαλίγκαρο, το αναπόσπαστο όστρακό του, δηλαδή τα **"κουσούρια"** του και κυρίως την άθλια πείνα του.

Στο έργο 5 (σελ. 123) τα χαρακτηριστικά λόγια του Καραγκιόζη: *"Ωχ και δεν πρόφθασα να βάλω κανένα μαξιλάρι στην πλάτη"*, διατυπώνουν καθαρή μνεία της **"Μωμοέρας"** ή των **"Μωμογέρων"**(40), του Ποντιακού Λαϊκού Θεάτρου, ενώ αντίθετα στο έργο 9 (σελ. 208), μεγαλοπιάνεται, καθώς παρουσιάζεται να αναρωτιέται, βλέποντας τον Μ. Αλέξανδρο στην πανοπλία του: **"...ποιος διάολος είναι πάλι αυτός;"**. Επίσης στο έργο 10 (σελ. 249), ο Μ. Αλέξανδρος ζωντανεύει τη μνήμη των γάμων του με την πριγκίπισσα **Ρωξάνη της Περσίας**, όταν λέει στη **Βεζιροπούλα**: *"όπωςδήποτε θα γίνετε δική μου"*. Το Θέατρο Σκιών επιτρέπει στο Μ. Αλέξανδρο να διατηρήσει τη φήμη του μεγάλου στρατηλάτη του

πρωτοπόρου ήρωα και διεθνιστή, να λύσει τα τρία αινίγματα της Βεζιροπούλας, με την ίδια ευκολία που έλυσε το **"Γόρδιο Δεσμό"**. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί η γνώση της τουρκικής γλώσσας από το Μ. Αλέξανδρο, αφού μπορεί και ερμηνεύει το όνομα: Καραγκιόζης (**Karagöz**), που σημαίνει **Μαυρομάτης**. Αυτό βέβαια δεν παραξενεύει πολύ, εφόσον ο μεγάλος Έλληνας κατακτητής έφτασε ανατολικά ως τον Ευφράτη ποταμό, πράγμα που επιτρέπει στους θεατές του λαϊκού θεάτρου, να αποδεχτούν και την πιθανή γνώση κάποιων ανατολικών γλωσσών.

Εντελώς απροσδόκητα στο έργο 11 (σελ. 256), ακούμε τον λαϊκό ήρωα Καραγκιόζη να λέει: "Αμα θέλεις άντε στο Χαλάνδρι να ρωτήσης τον κυρ-Ανδρέα τον Σάκαλη". Κάνοντας μνεία του πρώτου ηλεκτρικού (γερμανικού) φούρνου στην Αθήνα. Στο ίδιο κείμενο επίσης, ο Χατζηαβάτης μιλώντας για τις ικανότητες του Καραγκιόζη και την εμπειρία του ως φούρναρη, λέει ότι έχει εργαστεί στα καλύτερα αρτοποιεία της Σμύρνης και της Κωνσταντινουπόλεως, μνημονεύοντας πιθανόν την κάποια σχέση του με τον τούρκικο Καραγκιόζη, αλλά ίσως ακόμη, θέλοντας να του αποδώσει κάποια κοσμοπολίτικη χροιά, δεδομένου ότι η Σμύρνη και η Κωνσταντινούπολη μέχρι το 1922, ήταν σημαντικά κοσμοπολίτικα κέντρα και με

έντονο το ελληνικό στοιχείο.

Η ελληνική γλώσσα την οποία χρησιμοποιεί ο Καραγκιόζης, είναι πλούσια σε λέξεις της "μαλλιάρης" και χαρακτηριστική για την βωμολοχία της. Μοιάζει με μουσική κλίμακα παραφωνίας η οποία εξαρτάται από το πρόσωπο που παριστάνει, καθώς ως τύπος δεν είναι παρά ένας τέλειος καρνάβαλος. Πότε λοιπόν επιχειρεί να μιμηθεί τους λογίους, άλλοτε πάλι αφήνεται στην ανεξέλεγκτη, χαμηλής ποιότητας συμπεριφορά του και εξαπολύει τις πολύ συνηθισμένες εκφράσεις, όπως: **"σकाσμός"**, **"γάϊδαρε"** και άλλες παρόμοιες, προκαλώντας το ξέσπασμα του γέλιου. Ετούτο το τελευταίο στοιχείο ενεργεί καταλυτικά επί των θεατών, τους ανακουφίζει από τα άγχη της καθημερινότητας, όταν θεώνται τα παρόμοια με τα δικά τους καθημερινά προβλήματα, να παριστάνονται στο πανί, εκφρασμένα με τον πιο κωμικό τρόπο από τους ήρωες του Θεάτρου Σκιών. Είναι φανερό ότι η διακωμώδηση των προβλημάτων τους, μειώνει τη ρεαλιστική τους τραγικότητα. Παράλληλα το Θέατρο του Καραγκιόζη έχει την μαγική ικανότητα να εξαλείφει το αίσθημα της περιθωριοποίησης της λαϊκότητας στους θεατές του, το οποίο τους επιβάλλεται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, στην καθημερινή πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Καραγκιόζης, ο μασκοφορεμένος άθλιος των έργων του Θεάτρου Σκιών, ο υπέροχος ετούτος γελωτοποιός, ο **"Καρνάβαλος"** του Κιουρτσάκη, αποκτά τη δικαιοδοσία να εκπροσωπήσει τις λαϊκές μάζες, ή τις λαϊκές ψυχές(38), με την πολυδιάστατη

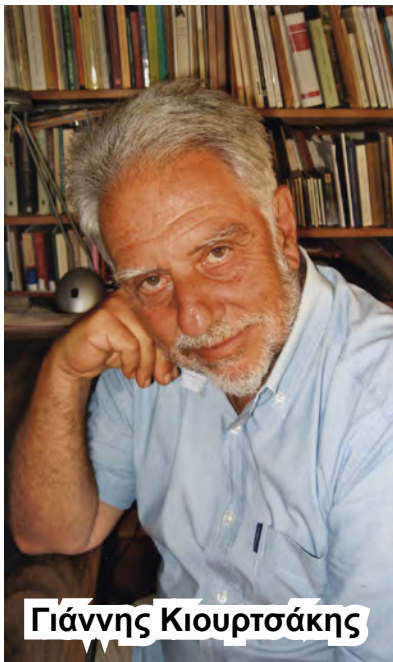
φύση του, καθώς η σκιά του γλιστρά με πολύ θόρυβο στο φανταστικό ή συμβολικό

χώρο του Θεάτρου των Σκιών, επεμβαίνοντας με τόλμη, στον ρεαλισμό της εκάστοτε εποχής. Στο έργο 6 (σελ. 132), ο Σελήμ μιλώντας στη Βεζιροπούλα για τον Καραγκιόζη, τον χαρακτηρίζει με κολακευτικά και γεμάτα συμβολισμό λόγια: **"το μεγαλύτερο πνεύμα της Ανατολής"** λέει και επιπλέον ομολογεί ότι τον φοβάται. Στο ίδιο λοιπόν κείμενο (σελ. 134), τον αποκαλεί **"Διαβολάνθρωπο"**, έκφραση που θυμίζει τη λέξη "τζίνι", που με τη σειρά του ερμηνεύεται, ως κακό πνεύμα και αποδεικνύει την εύλογη εξοικείωση των Ελλήνων με τις δοξασίες των Τούρκων(39). Αλλά και ο Διονύσης χαρακτηρίζει τον Καραγκιόζη ως **"... διαολεμένο"**, **"...που κόβει η μπουμπονο-κεφάλα του σαν αλευρόμυλος"** (στο έργο 7, σελ. 170). Κάτι

ανάλογο παρατηρείται στο κείμενο του έργου 12 (σελ. 292), όπου ο Αλή Πασάς, ο περίφημος τύραννος της Ηπείρου, όταν μαθαίνει από τον έμπιστό του Βάγια, για την ικανότητα του ήρωα Γέρο Δράκου, να καταβάλει με τα οχτακόσια παλληκάρια του το δικό του στρατό, αποτελούμενο από δέκα χιλιάδες άντρες, λέει με θαυμασμό: **"... δεν είναι άνθρωπο, είναι τζίνι σειτάνι"**. **"Man of all seasons"**, ο Καραγκιόζης μεταμορφώνεται έτσι απλά και εύκολα από ήρωα σε ταπεινό χαρακτήρα ή και σε κλοτσοσκούφι τελικά.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι επικρατεί κάποια σύγχυση ανάμεσα στις εποχές και τις κοινωνίες, που παρουσιάζει στο πανί το ελληνικό Θέατρο Σκιών του Καραγκιόζη, με θετικό ωστόσο αποτέλεσμα, τη διαχρονικότητα που επικρατεί σε αυτό. Ως εκ θαύματος, ο αγαπημένος το απλού Έλληνα, ο Καραγκιόζης, εξελίσσεται από τη μία στιγμή στην άλλη, σε μυθώδη, ιστορικό, λαϊκό, γελοίο και άκρα αστείο ήρωα. Το πάντρεμα του μακρινού αρχαίου ελληνικού παρελθόντος, του πρόσφατου ηρωικού και του νεώτερου με το παρόν της εθνικής ανοικοδόμησης με έναν τρόπο φυσικό (και με την επίδραση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, τη βοήθεια της τεχνολογίας και των επιστημών), είναι μια τακτική που πολλοί νεώτεροι Έλληνες λογοτέχνες την ακολουθούν, όπως ο **Σεφέρης**, ο **Ελύτης**, ο **Ρίτσος** και άλλοι. Δεν ακούγεται λοιπόν παράξενο όταν κανείς ακούει τον Χατζηαβάτη στο έργο 9 (σελ. 207) να διαλαλεί: **"Ακούσατε αγάδες, μπέηδες, ντερβίσηδες, Έλληνες, Ρώσσοι, Πρώσσοι και Οθωμανοί..."**, γεγονός

Γιάννης Κιουρτσάκης

που φανερώνει την τοποθέτηση του караγκιοζοπαίχτη, που χρησιμοποιώντας ίσως κάποια σειρά προτεραιότητας ή διάκρισης αποκαλύπτει τη σημασία που αποδίδει στην κάθε εθνικότητα. Ίσως ακόμη να πρόκειται για έναν ευφυή τρόπο εκ μέρους του, της παρουσίας του μείγματος του πληθυσμού στην Ελληνική Χερσόνησο κατά της διάρκεια της Τουρκικής κατοχής, αλλά και αργότερα. Οι **"μαχαλάδες"** κατά τον Βεζίρη, στο έργο 9 (σελ. 206), είναι Ελληνικοί και Οθωμανικοί. Κατάλοιπα της Τουρκικής κατοχής δεν ήταν μόνο η ταπεινότητα που αισθανόταν ο Έλληνας για τη θέση του μέσα στη χώρα του, αλλά και το γλωσσικό του μπέρδεμα σε μία γλώσσα, που όχι μόνο παρουσιάζει διαλεκτική πολυμορφία, αλλά επιπλέον περιέχει πολλά ξένα στοιχεία -σήμερα ίσως περισσότερα από ποτέ, καθώς τα μαζικά μέσα ενημέρωσης φέρουν τον Έλληνα σε επαφή με τις ξένες γλώσσες και τις ξένες κουλτούρες. Στο έργο 11 (σελ. 252), ο Χατζηαβάτης, ο οποίος, όπως ήδη κατατέθηκε, στο Θέατρο Σκιών της εποχής, συμβολίζει τον κάπως μορφωμένο αστό της Ελληνικής Κοινωνίας, αποκαλείται από τον Ταχίρ: **"ραγιάς"** (40), ενώ εκείνος (ο Χατζηαβάτης) προσφωνεί: **"Δόξα νάχη ο γεραμπής (=Θεός)"** (σελ. 253). Αλλού πάλι (ο Χατζηαβάτης) προσφωνεί: **"... δόξα το μεγαλοδύναμο Θεό"**.

Ο караγκιοζοπαίχτης αισθάνεται απόλυτα ελεύθερος να ανακατεύει τις ελληνικές και τούρκικες λέξεις, παρουσιάζοντας μία ειλικρινή εικόνα, της γλωσσικής πραγματικότητας στην Ελλάδα. Όταν μάλιστα στο έργο 9 (σελ. 221) ο Καραγκιόζης λέει: **"μην με μπερδεύεις με ανώμαλα ρήματα"**, ίσως μεταφέρει το πρόβλημα της στιγμής, σε μία έκφραση που αφορά την γραμματική της καθαρεύουσας και τα περίφημα **"ανώμαλα ρήματα"** (όπως π.χ. **"Ο κατάλογος των ανωμάτων ρημάτων"** του **Αχιλλέα Τζαρτζάνου**), που έδιναν πονοκέφαλο στους μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης, και ταυτόχρονα αποτελούσαν εφιαλτήριο στο γλωσσικό διαμελισμό των κοινωνικών τάξεων του Ελληνικού λαού, με τη διττή χρήση της ελληνικής Δημοτικής-Καθαρεύουσας. Όπως έχει αναφερθεί κατ' επανάληψη σε ετούτο το πόνημα, τα πρόσωπα της κοινωνίας του Καραγκιόζη απεικονίζουν το λαό. Ο Καραγκιόζης είναι ένας συλλογικός ήρωας, είτε πρόκειται περί ηρωικών έργων, ή ιστορικών ή και εκείνων που παρουσιάζουν την καθημερινότητα. Ο Καραγκιόζης είναι **"The Everyman"** (Βασιλιάς Ληρ, Ι, Δ') του **Σαίκσπηρ**, όπως λέει και ο **Κιουρτσάκης** (41).

Από τα έργα του Θεάτρου Σκιών, απορρέει επιτακτικό το μήνυμα της αυτοσυντήρησης του ατόμου στην κοινωνία του. Με κωμική ή γελοία αμφίεση η ανθρώπινη αθλιότητα παρελαύνει στο πανί. Η Ελλάδα η άγονη, η ορεινή μεσογειακή χώρα, αδυνατεί να ευνοήσει όλους τους πολίτες της. Η καταφυγή του άπορου Έλληνα σε δραστικές λύσεις, όπως η μετανάστευση, αποτελεί μία πραγματικότητα που έχει τη ρίζα της στην κλασσική Ελλάδα. Η θάλασσα που περιβρέχει τη χώρα, παροτρύνει σε ετούτο το διέξοδο, υποσχόμενη με τη γοητεία της νέους ορίζοντες και μεγάλες ελπίδες για μία ανθρώπινη διαβίωση στο μέλλον. Οι άγνωστοι ορίζοντες που ανέκαθεν πλάνεψαν τους ανειδίκευτους Έλληνες με αβέβαια οράματα, αλλά και άλλους κατατρεγμένους από τη μοίρα τους ή από την πολιτεία, παραμένουν ανοιχτοί ακόμη και σήμερα. Ο Έλληνας έμαθε να αποδέχεται την ξένη γη σαν την πατρίδα του, όταν λέει: **"όπου γης πατρίς"**, και προσπαθεί να ντύσει την ξενιτιά του με το περίβλημα της αξιοπρέπειας, που του προσφέρει η επιτυχία του και που είναι το αποτέλεσμα σκληρής εργασίας. Ακόμη και ο ανυπέρβλητος νεαρός Έλληνας κατακτητής της κλασσικής Ελλάδας, ο Μ. Αλέξανδρος, παρουσιάζεται στο Θέατρο Σκιών σαν ένα πολύ παλιός ξενιτεμένος. Στο έργο 9 (σελ. 218-219) ο ήρωας τραγουδά το πολύ γνωστό στους Έλληνες ρεμπέτικο: **"Φεύγω μητέρα μου γλυκειά / φεύγω και πάω στα ξένα"**. Ο караγκιοζοπαίχτης ίσως θέλει να ανεβάσει στο ύψος του ήρωα, έναν άλλον, έστω ασήμαντο, ήρωα, έναν απλό ξενιτεμένο Έλληνα. Το θέμα της ξενιτιάς, ως ένα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο στους ελληνικούς κοινωνικούς κύκλους, εύλογα κατέχει ξεχωριστή θέση στα ελληνικά γράμματα και στις τέχνες.

Dr. Pipina D. Elles, of Flinders University, Adelaide
Συνεχίζεται...